Statenvoorstel nr. 2019/1101899
Investeringsprogramma MKB 2020-2023

Datum	GS-kenmerk	Inlichtingen bij
10.01.2020	2019/0392932	D.J.C. Cremers-Meijnders, telefoon 038-499 85 16 e-mail: DJC.Meijnders@overijssel.nl

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Investeringsprogramma MKB 2020-2023

Bijlagen
I. Ontwerpbesluit nr. 2019/1101899 Investeringsprogramma MKB 2020-2023 (bijgevoegd)
II. Programmaplan (bijgevoegd)
III. Budgettaire gevolgen van de 3e wijziging van de Begroting 2020 (bijgevoegd)
IV. Inhoudelijke gevolgen wijziging van de begroting (bijgevoegd)
V. Flyer samenhang opgave Krachtige Economie (bijgevoegd)
VI. Overzicht belangrijkste vragen/opmerkingen Statencommissie economie d.d. 27.11.2019 (bijgevoegd)

Samenvatting van het voorgestelde besluit

Onder het motto 'samen bouwen aan Overijssel' werken wij aan een krachtige economie. Met onze partners maken wij van Overijssel een goede plek om te ondernemen, innoveren en internationaliseren. Wij zijn de provincie van het vakmanschap en van de hightech. Wij hebben een stevig fundament om te werken aan maatschappelijke opgaven, zoals energie en circulariteit. De vele ondernemers in het midden- en kleinbedrijf (MKB), waaronder familiebedrijven, vormen de motor van de Overijsselse economie. Wij werken aan een veerkrachtige economie die klaar is voor de toekomst.
Om als MKB te blijven verdienen, is het nodig om te vernieuwen. Ondernemers staan voor de uitdaging van digitalisering en verduurzaming. Hier kan de provincie een helpende hand bieden. De komende vier jaar willen wij deze uitdagingen samen oppakken. Voor het samen met onze partners opgestelde investeringsprogramma stellen wij € 21,4 miljoen beschikbaar, gebaseerd op de beschreven bedragen in de perspectiefbrief 2020 en het coalitieakkoord. Dit zetten we in voor een toename in de arbeidsproductiviteit en de digitaliseringsgraad van het bedrijfsleven, meer dynamiek in de regionale economie, en meer ondernemers met een bredere maatschappelijke impact.

Inleiding en probleemstelling

Onder het motto 'samen bouwen aan Overijssel' blijven wij werken aan de opgave 'Krachtige Economie'. Met elkaar maken wij Overijssel een fantastische plek om te ondernemen, innoveren en internationaliseren. Het gaat (nog) goed met onze economie en dat is hard werken voor veel ondernemers; meer vraag naar producten en diensten, meer klanten, ook internationaal. En dat terwijl de krapte op de arbeidsmarkt alleen maar toeneemt. Het wordt moeilijker om goede mensen aan te nemen, zeker voor MKB'ers. Er is dus bepaald geen reden om rustig achterover te leunen. We moeten in Overijssel met diverse economische uitdagingen aan de slag. Zo heeft Overijssel voor het eerst te maken met een krimpende beroepsbevolking[1] (4.000 arbeidskrachten minder in deze programmaperiode), terwijl de arbeidsmarkt al zeer gespannen is. Tegelijkertijd komt de economie in een lagere versnelling. Bedrijven staan voor vele uitdagingen, zoals verduurzaming, de stikstofproblematiek en digitalisering.

[1] hoofdlijnennotitie MKB 2019/1101546 en bijlage II

Waar de focus in de vorige investeringsprogramma's lag op banengroei, draait het in het nieuwe investeringsprogramma niet persé om meer groei, maar om kwalitatief groeien en om een krachtig en wendbaar MKB.

Ons voorstel bouwt voort op de investeringsprogramma's 'MKB en Ondernemerschap' (PS/2016/286) en '#in – Overijssel innoveert en internationaliseert' (PS/2016/871). Het economische én maatschappelijke belang van het MKB is zo groot dat in 2020 - 2023 het brede MKB uitgangspunt is voor het investeringsprogramma. De provincie is verantwoordelijk voor het regionaal economisch beleid. Samen met onze partners in de drie regio's werken wij verder aan de economische ontwikkeling van Overijssel. De opgaven rondom onderwijs en arbeidsmarkt maken geen onderdeel uit van dit voorstel. Deze pakken we primair op vanuit het human capital programma 'Samen naar een inclusieve, wendbare en toekomstgerichte arbeidsmarkt' (2019/1101592). Naast dit statenvoorstel volgen separate voorstellen voor onder andere circulaire economie, vrijetijdseconomie en Agro & Food waarmee we in de uitvoering stevige verbindingen leggen (zie bijlage V). Datzelfde geldt voor het lopende programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO).

Participatie samenleving

In dit statenvoorstel is de inbreng verwerkt van:

- MKB'ers (via werkbezoeken door gedeputeerde Van Hijum en diverse gesprekken met ondernemers);
- Koepelorganisaties, brancheorganisaties en ondernemersverenigingen, kennisinstellingen (op basis van diverse gesprekken);
- Een grote en diverse groep stakeholders (bijeenkomst op 3 oktober 2019);
- Provinciale Staten (bijeenkomsten op 16 oktober en 27 november 2019).

Bij de ontwikkeling en uitvoering van ons beleid betrekken we stakeholders op meerdere treden van de participatieladder: als initiatiefnemer, cofinancier, samenwerkingspartner en adviseur.

Overwegingen

De Overijsselse economie bestaat vooral uit MKB. Dit MKB is divers; naast de innovatieve koplopers zijn er starters (inclusief startups), snelle groeiers (scale-ups), zzp'ers, en het bestaande en brede MKB, waaronder de familiebedrijven. Voor het behoud van een gezonde economie in de nabije en verdere toekomst is een stevige top en een sterk bedrijfsleven in de breedte nodig voor duurzame groei en voor verandering.

Doelstellingen

Centrale doelstelling van dit investeringsprogramma is een krachtig en concurrerend MKB. Dit zijn ondernemers die klaar zijn voor de toekomst en een bijdrage leveren aan maatschappelijke opgaven. We onderscheiden hierin twee groepen: (1) de *koplopers*: zij ontwikkelen nieuwe kennis en technologieën en weten deze snel toe te passen, (2) het *peloton*: de bredere groep die veel werkgelegenheid biedt, maar moeite heeft om het hoge tempo van vernieuwing bij te houden. In ons beleid richten we ons op beide groepen. We leveren een bijdrage aan de volgende doelstellingen:

1. **Verhogen van de arbeidsproductiviteit van het MKB.** Globalisering leidt tot een toename van de concurrentie voor het Overijsselse MKB. De demografische ontwikkelingen in Overijssel maken dat minder mensen meer werk moeten verzetten. Dit vraagt om een inclusieve en wendbare arbeidsmarkt (zie voorstel Human Capital) én een groei van de arbeidsproductiviteit.
2. **Vergroten van de dynamiek van de Overijsselse economie.** Voor een krachtige economie heeft Overijssel een diversiteit aan bedrijven nodig die elkaar versterken en uitdagen tot vernieuwing. Dynamiek is nodig om de innovatiekracht op orde te houden (of te vergroten), om zo de concurrentiepositie van bedrijven te behouden en verder te verstevigen.
3. **Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van MKB ondernemers**. De economie van de toekomst laat zich lastig voorspellen. Wij weten nu niet welke technologieën en producten straks de winnende zijn en welke trends en ontwikkelingen leiden tot nieuwe producten en diensten. Het is dus zaak dat ondernemers in Overijssel tegen een stootje kunnen en voldoende wendbaar zijn om op trends en ontwikkelingen in te kunnen spelen.
4. **Beoordelen van de economie op andere waarden.** De groei van winst en het Bruto Regionaal Product (BRP) van Overijssel staan niet als enige centraal. Het gaat ook om continuïteit in bestaan en werkgelegenheid, sociale inclusie en bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Hier horen begrippen bij als familiebedrijven, sociaal ondernemen, circulariteit en energieneutraal.

Uitvoering
In het investeringsprogramma MKB hanteren wij een drieledige strategie (zie onderstaand figuur):

- *I: Organiseren van een effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening:* De generieke ondersteuning van het gehele MKB van Overijssel: retailers, culturele ondernemers, agrariërs, vrijetijdsondernemers. Kortom, iedereen die wil ondernemen.
- *II: Stimuleren van een toekomstbestendig en krachtig MKB:* We helpen ondernemers die ambitie en potentie hebben om zich verder te ontwikkelen (peloton). Dit doen we op vier thema's die bepalend zijn voor de concurrentiekracht: ondernemerschap, innovatie, internationalisatie en digitalisering. Via innovatie zetten wij in op het helpen realiseren van maatschappelijke opgaven.
- *III: Ontwikkeling van een aantal internationaal onderscheidende innovatieve topclusters*: Wij brengen focus aan door ons te richten op selecte groepen van ondernemers (koplopers) en kennisinstellingen rond specifieke onderwerpen waar we als Oost Nederland internationaal het verschil kunnen maken. Dit kan gaan om een thema, een sleuteltechnologie, een missie of opgave.

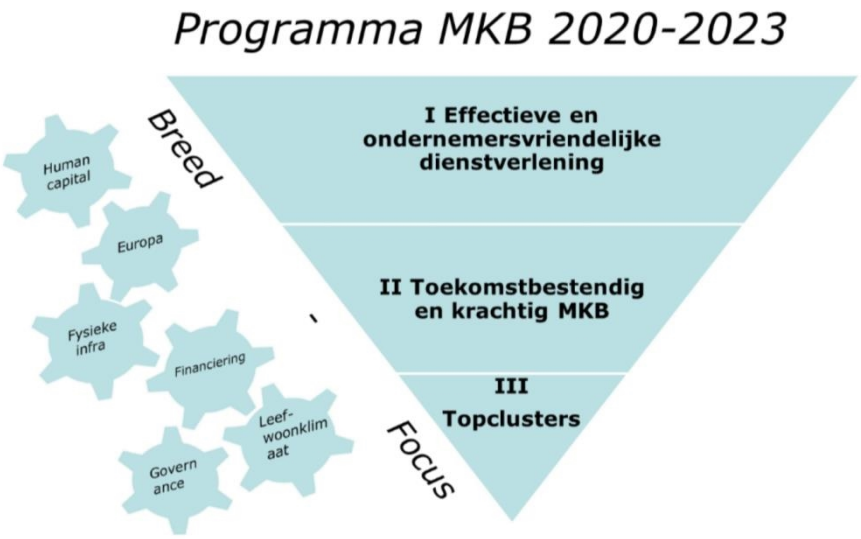

Samenwerking op verschillende schaalniveaus
In het investeringsprogramma MKB leggen we een verbinding met andere provinciale[2], regionale, landelijke en Europese programma's. Samenwerking binnen en tussen overheden is essentieel om ondernemers de ruimte te geven om te ondernemen. Provincies en het Rijk hebben de afgelopen jaren een goede samenwerking opgebouwd in het kader van de samenwerkingsagenda Rijk-Regio. Hier blijven wij op inzetten. Richting Europa is de samenwerking op Oost-Nederlandse schaal van belang. Deze samenwerking is vormgegeven binnen de Regionale Innovatie Strategie (RIS3) en ThinkEast-Netherlands en via onze ontwikkelmaatschappij Oost NL.
Voor de samenwerking met andere provinciale programma's geldt dat we vanuit dit programma de menskracht regelen om projecten of businesscases van ondernemers (en kennisinstellingen) te helpen ontwikkelen die gefinancierd kunnen worden met middelen vanuit andere programma's, zoals NEO en circulaire economie (zoals ketenregeling). Met andere programma's wordt gewerkt aan maatwerkoplossingen.

Wat gaan we doen
Bovenstaande strategie is vertaald in de volgende programmalijnen:
<u>I Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening</u>

A. *Onderhouden van een effectieve en ondernemersvriendelijke basisinfrastructuur.* Ondernemers hebben belang bij professionele advisering en toegang tot de juiste hulpbronnen en financiering. Vanuit het investeringsprogramma MKB zorgen we voor een efficiënte ondersteuning aan het brede MKB, waarbij de vraag en behoefte van de ondernemer steeds centraal staat. Dat wordt verzorgd via Oost NL, Novel-T en de regionale loketten. Deze lijn draagt bij aan alle vier doelstellingen (pagina 2).

[2] Provinciaal zoals: Human Capital, Nieuwe Energie (NEO), Circulaire economie, Topwerklocaties, Goederenvervoer en logistiek, Cultuur, de Stadsbeweging, Agrofood, Vrijetijdseconomie, Sociale kwaliteit.

B. *MKB-vriendelijke dienstverlening provincie Overijssel.* We bedienen ondernemers op een zo MKB-vriendelijk mogelijke manier. De komende jaren gaan wij onder andere ons voucherinstrumentarium vereenvoudigen, de online dienstverlening (website) verbeteren, regelgeving reduceren en richten wij een expertisecentrum Launching Customership (eerste klant) in. Ook gaan wij onze loketten inzetten voor de screening van de lastendruk. Over deze onderwerpen blijven wij in gesprek met gemeenten om ook hen uit te dagen hieraan te werken. Deze lijn draagt bij aan alle doelstellingen. Hiermee geven we ook uitvoering aan de Motie van Dijk c.s. 2019/1101723[3].

II. Toekomstbestendig en krachtig MKB

C. *Investeren in ondernemerschap.* Wij leggen hier de focus op familiebedrijven, starters, startups & scale-ups en sociaal ondernemen. *Familiebedrijven* vormen binnen het MKB een grote groep.[4] Wij gaan onder andere door met de regeling Jonge Bedrijfsopvolgers en geven uitvoering aan de MKB deal 'Family Next'. Deze lijn draagt bij aan doelstelling 2, 3 en 4.

D. *Investeren in innovatief MKB en missies.* In de periode 2020-2023 richten we ons op zowel bedrijfsgerichte als missiegerichte innovaties. Wij committeren ons aan de landelijke MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)-regeling en investeren in projectontwikkeling voor maatschappelijke opgaven aansluitend op de landelijke Kennis en Innovatie Agenda's (KIA's). Hierbij werken wij actief samen met de programma's Circulaire Economie, NEO, Agro & Food en Europa (EFRO en Interreg). De basisinfrastructuur (programmalijn A) zetten wij bijvoorbeeld in om innovaties voor de stikstofproblematiek of op het gebied van energietransitie of circulaire economie te stimuleren. Deze lijn draagt bij aan doelstelling 1, 3 en 4.

E. *Investeren in internationalisering.* Wij dragen bij aan een verdere internationalisering van onze economie door internationale handel te bevorderen bij ons MKB en door internationale investeerders aan te trekken. In relatie tot de Overijsselse topwerklocaties en topclusters zetten we in op strategische acquisitie. Bij handelsbevordering gaan wij door met het succesvolle programma GO4EXPORTdat landelijk wordt gezien als voorbeeld van regionale exportbevordering. Ook zetten wij ons in voor een 'level playing field' en de bescherming van de kennis en andere belangen van onze MKB-ers in een internationale markt. Deze lijn draagt bij aan doelstelling 1 en 3.

F. *Investeren in digitalisering[5] binnen het MKB.* Digitalisering is noodzakelijk om de maatschappelijke uitdagingen in deze tijd op te lossen. Wij streven ernaar om Overijsselse bedrijven stappen te laten zetten op het pad van digitalisering en cyberweerbaarheid. Daarnaast willen wij de samenwerking BOOST (smart industrie) doorontwikkelen. We willen talent verbinden aan de regio en aan ons MKB. Daarom dragen wij bij aan de inrichting van Digitale Werkplaatsen waarbij studenten van de hogescholen aan de slag gaan met digitaliseringsvraagstukken binnen Overijsselse MKB bedrijven. Deze lijn draagt bij aan doelstelling 1 en 3.

III. Ontwikkeling van topclusters

G. *Investeren in kennis en innovatie voor één of meerdere specifieke thema's.* Wij vinden het van belang dat Overijssel zich op enkele kansrijke thema's, missies of technologieën kan onderscheiden. In de afgelopen jaren zijn programma's ontwikkeld op het gebied van health (Topfit) en fotonica. Wij continueren daarin gemaakte afspraken in de periode 2020-2023. Wij willen samen met partners nieuwe programma's ontwikkelen, bijvoorbeeld op het gebied van energieopslag. Dit doen wij aansluitend op de KIA's, de regionale innovatie strategie (RIS3) en ons internationale innovatieprofiel ThinkEast Netherlands[6] en in samenwerking met onze topwerklocaties. De RIS3 wordt de basis voor een gerichte versterking van topclusters, waarbij wij ook Rijks- en Europese middelen willen mobiliseren. Ambitie is om samen met partners selectief te bouwen aan een aantal Oost-Nederlandse 'Pieken in de Delta' van internationale allure. Deze lijn draagt bij aan alle doelstellingen.

Nadere uitleg hoe we uitvoering willen geven aan dit voorstel is beschreven in het programmaplan in bijlage II.

[3] Motie van Dijk c.s. 2019/1101723 gaat om vermindering van regels en administratieve lastendruk.
[4] Dashboard familiebedrijven.
[5] Onder digitalisering verstaan wij hier zowel Smart Industry als de versnelling van digitalisering in het MKB. Het gaat bijvoorbeeld om big data analyse, kunstmatige intelligentie, blockchain, 3D printen, cloudstorage en -computing en het internet der dingen.
[6] Voor meer informatie zie: https://thinkeast.nl/

Monitoring, evaluatie en verantwoording aan PS
Wij informeren u periodiek over de voortgang en resultaten met de P&C-cyclus, via beleidsprestaties 5.3.4, 5.5.1 en 5.5.2. Om de herkenbaarheid te vergroten stellen wij voor de teksten van 5.5. 'Innovatief Bedrijfsleven' naar 'Krachtig MKB' te wijzigen en een aparte beleidsprestatie voor circulair op te nemen. Wij ontwikkelen in het voorjaar 2020 een geschikte set indicatoren om de voortgang te volgen. Wij denken op voorhand aan de volgende indicatoren: 1) Brede Welvaartsindex (samengestelde indicator), 2) omvang en ontwikkeling arbeidsproductiviteit (BRP per arbeidsjaar totaal en ten opzichte van het referentiejaar 2018) en 3) dynamiek (samengestelde indicator o.b.v. het aantal nieuwe vestigingen, het aantal start-ups en het aantal groeiende vestigingen). Voor digitalisering gaan wij in IPO-verband bij het Rijk er op aandringen om een landelijke indicator te ontwikkelen. Wat betreft de bijdrage aan andere waarden (waaronder maatschappelijke opgaven), maken wij inzichtelijk in hoeverre onze instrumenten een bijdrage leveren aan een maatschappelijke opgave. Waar mogelijk differentiëren wij naar regio.

Naast deze monitoring willen wij jaarlijks in april/mei een statensessie over krachtige economie organiseren. Onderwerpen van gesprek zijn: de stand van de Overijsselse economie en de voortgang van het MKB programma (gekoppeld aan de indicatoren). Dit willen wij combineren met een bezoek op locatie. Eind 2022 voeren wij een evaluatie uit van het programma om input te geven voor de coalitie-onderhandelingen in 2023. Daarbij besteden wij aandacht aan de effectiviteit van het ingezette subsidie instrumentarium.

Financiën
Als financiële uitwerking van het coalitieakkoord staat in de begroting 2020 een bedrag van € 21,4 miljoen genoemd, bestaand uit € 11,4 miljoen voor innovatie en € 10 miljoen voor MKB en internationalisering. Omdat het gehele programma ten goede komt aan het MKB stellen we de volgende verdeling voor:

Begroting investeringsprogramma MKB 2020 - 2023

Doelgroep	Programmalijnen	Beleids prestatie	Inzet investerings voorstel	Indicatief: aan-vullende middelen Regio/Rijk/EU*	Inzet andere programma's (niet limitatief)
I - MKB breed	A) Effectieve middenstructuur	5.5.1	structureel	2/3 partners	PM: eerste klant via inkoopbudgetten)
	B) MKB-vriendelijke dienstverlening	5.5.2	€ 1.050.000		
II - Peloton	C) Investeren in ondernemerschap	5.5.2	€ 3.600.000	€ 400.000	PM via voorstellen vrijetijds economie, NEO (technologische energie innovatie), Circulair (circotracks en ketenregeling), retail/Stadsbeweging
	D) Investeren in innovatief MKB en missies	5.5.2	€ 8.750.000	€ 8.000.000	
	E) Investeren in internationalisering	5.3.4	€ 3.000.000		
	F) Investeren in digitalisering	5.5.2	€ 2.500.000	€ 2.500.000	
III - Koplopers	G) Topclusters	5.5.2	€ 2.000.000	€ 10.000.000	
Programma	Programmamanagement	5.5.2	€ 500.000		
Totaal			**€ 21.400.000**	**€ 20.900.000**	

*verwachting, nog geen realiteit

Het programma heeft als looptijd 2020 – 2023, waarna 2024 wordt benut voor de afronding. Om voldoende flexibiliteit te houden, stellen wij voor om ons te mandateren maximaal 10% van het budget te mogen schuiven tussen de verschillende programmalijnen binnen prestatie 5.5.2. In het kader van de MIT (programmalijn D) financieren wij de rijksbijdrage voor. De rijksbijdrage is gelijk aan de provinciale bijdrage (50/50). De betaling vindt plaats in het provinciefonds. Hierover informeren wij u jaarlijks in de P&C-cyclus.

Conclusie

Wij bouwen voort op de succesvol gebleken lijn, waarbij wij zowel inzetten op het brede MKB als ook focussen op onze maatschappelijke opgaven als circulariteit en energietransitie. Vanuit een ondernemersgerichte aanpak dragen wij bij aan een krachtige Overijsselse economie en aan de andere provinciale opgaven. Wij geven hiermee gehoor aan de input van de verschillende stakeholders, geven invulling aan het coalitieakkoord en sluiten aan bij nationaal en Europees beleid. Met als doel een krachtig en concurrerend MKB.

Voorstel

Gelet op het voorgaande stellen wij u voor het besluit te nemen, als in concept in bijlage I verwoord.

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter, A.P. Heidema

secretaris, N. Versteeg

Bijlage I

Ontwerpbesluit nr. 2019/1101899

Provinciale Staten van Overijssel, gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten d.d. 10.01.2020 kenmerk 2019/0392932

overwegende dat:

1. De provincie Overijssel verantwoordelijk is voor het regionaal economisch beleid;

2. De uitvoering van het statenvoorstel investeringsprogramma MKB, onder het motto 'samen bouwen aan Overijssel', een bijdrage levert aan een krachtige Overijsselse economie, met sterke en wendbare bedrijven;

3. Ondernemen, innoveren en internationaliseren, naast een toekomstbestendige en wendbare arbeidsmarkt, vestigingsklimaat en woon- en leefklimaat de basis vormen voor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven;

4. Er een uitvoeringsprogramma met een strategie en programmalijnen is ontwikkeld, waarbij vanuit een ondernemersgerichte aanpak wordt gewerkt én een accent wordt gelegd op digitalisering, circulaire economie, energietransitie en familiebedrijven;

5. De P&C-cyclus betekenisvol en herkenbaar moet zijn en binnen krachtige economie, de beleidsprestatie 5.5, met als huidig beleidsdoel 'innovatief bedrijfsleven' de lading onvoldoende dekt voor het voorliggende statenvoorstel.

besluiten:

1. In te stemmen met het Statenvoorstel Investeringsprogramma MKB om bij te dragen aan de kracht en wendbaarheid van MKB-bedrijven die zich inzetten voor de verschillende maatschappelijke opgaven en hiermee uitvoering te geven aan de doelstellingen:
   i. Verhogen van de arbeidsproductiviteit van het MKB.
   ii. Vergroten van de dynamiek van de Overijsselse economie.
   iii. Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van MKB ondernemers.
   iv. Beoordelen van de economie op andere waarden.

2. In te stemmen om hiervoor een bedrag van € 18.400.000 te oormerken voor investeringsprestatie 5.5.2 (bevorderen innovatie en ondernemerschap) en dit bedrag vanuit de Algemene reserve Kwaliteit van Overijssel over te hevelen naar Reserve uitvoering Kwaliteit van Overijssel conform bijgevoegde begrotingswijziging (bijlage III);

3. In te stemmen om daarnaast een bedrag van € 3.000.000 te oormerken voor investeringsprestatie 5.3.4 (internationaliseren) en dit bedrag vanuit de Algemene reserve Kwaliteit van Overijssel over te hevelen naar Reserve uitvoering Kwaliteit van Overijssel conform bijgevoegde begrotingswijziging (bijlage III);

4. In te stemmen GS te mandateren om financieel maximaal 10% van het budget te mogen schuiven tussen de verschillende programmalijnen binnen prestatie 5.5.2 om voldoende flexibel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

5. In te stemmen de begroting inhoudelijk te wijzigen zoals voorgesteld in Bijlage IV. Hiermee verandert beleidsdoel 5.5 in krachtig MKB en wordt een aparte beleidsprestatie gemaakt voor circulaire economie (5.5.5.) binnen krachtig MKB.

Zwolle,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

griffier,

Bijlage II: Programmaplan investeringsprogramma MKB 2020-2023

DECEMBER 2019

provincie Overijssel

Inhoudsopgave

1. Inleiding
- 1.1 Positionering MKB programma binnen de opgave krachtige economie
- 1.2 Coalitieakkoord: vertrekpunt voor het MKB programma

2. Analyse en achtergronden MKB programma
- 2.1 Feiten en cijfers
- 2.2 Nationaal en Europees beleid
- 2.3 Het Overijssels beleid in afgelopen jaren
- 2.4 Gesprekken met externe stakeholders

3. Doelstellingen en strategie
- 3.1 Doelstellingen
- 3.2 Strategie

4. De uitvoering van het MKB programma
- 4.1 Programmalijnen
  - 4.1.1 Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening
  - 4.1.2 Toekomstbestendig en krachtig MKB
  - 4.1.3 Ontwikkeling van topclusters

5. Financiën en organisatie
- 5.1 Financiën
- 5.2 Financiële instrumentenmix
- 5.3 Organisatie

6. Resultaten, monitoring en evaluatie

7. Bronnenlijst

provincie Overijssel

1. Inleiding

Voor u ligt de bijlage van het investeringsprogramma MKB 2020-2023 van de provincie Overijssel. Het bevat achtergrondinformatie bij het statenvoorstel. Het laat zien wat de samenhang is met andere programma's (synergie, cross-overs en positionering binnen de opgave krachtige economie). Het bevat een uitgebreidere analyse van de context van het programma en karakteristieken van de Overijsselse economie als ratio voor de opgaven, strategie en programmalijnen. De opgaven zijn in deze bijlage nader toegelicht evenals de strategie die gehanteerd gaat worden om de opgaven te helpen realiseren. Het document bevat bovendien een nadere concretisering van de programmalijnen en geeft inzicht in de organisatie en financiën. Ten slotte wordt stil gestaan bij de resultaten en monitoring.

1.1 Positionering MKB programma binnen de opgave krachtige economie

De provincies zijn sinds 2011 verantwoordelijk voor het regionaal economisch beleid en de daarbij passende ruimtelijke inrichting. Wanneer wij in Overijssel werken aan een krachtige economie, dan zorgen wij er in elk geval voor dat wij onze basis op orde hebben. Daarnaast brengen wij in onze aanpak specifieke accenten aan door extra aandacht te besteden aan thema's die op dat moment actueel en van grote invloed zijn op onze economische structuur en de concurrentiekracht van ons bedrijfsleven.

Ten aanzien van het op orde houden van de basis zijn er vier onderwerpen waar wij ons voor inspannen (zie figuur volgende pagina):

- Een krachtig MKB
- Een toekomstgerichte en wendbare arbeidsmarkt
- Aantrekkelijke en bereikbare werklocaties
- Een aantrekkelijke en gastvrije omgeving om te wonen en te recreëren.

Elk van deze onderwerpen vormt een belangrijke pijler onder een krachtige regionale economie. Het zijn onderwerpen die nauw met elkaar verweven zijn en op elkaar ingrijpen. In de beleidsperiode 2020-2023 focussen wij op een aantal thema's die in het kader van een krachtig MKB extra aandacht behoeven: digitalisering, de circulaire economie, de energietransitie en familiebedrijven.

De eerste drie omdat het ontwikkelingen zijn die van grote invloed zijn op de samenleving en op verdienmodellen van bedrijven: er komen grote kansen en bedreigingen uit voort.

Aan familiebedrijven besteden we extra aandacht, omdat zij de hoeksteen vormen van onze Overijsselse economie en een aantal specifieke uitdagingen kennen waar wij als provincie een bijdrage aan willen leveren.

Wij werken vanuit een groot aantal programma's aan een krachtige economie. Voor u ligt het investeringsprogramma MKB. Dat bevat echter maar een onderdeel van de sleutel tot een krachtige regionale economie. Ook een groot aantal andere provinciale programma's dragen bij aan deze opgave van de provincie, programma's die bovendien sterk verweven zijn.

Vanuit het MKB programma dragen wij bij aan de attractiviteit van onze topwerklocaties, aan een economisch toekomstperspectief voor mensen (sociaal) en aan een wendbare en weerbare beroepsbevolking (ons menselijk kapitaal). Andersom dragen deze en andere programma's bij aan de concurrentiekracht van ons MKB. Zo wordt vanuit ons cultuurprogramma bijgedragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers en werknemers en via diverse provinciale programma's kunnen wij optreden als launching customer voor ons innovatieve MKB.

Om ons werk uitvoerbaar te maken delen wij het complete provinciale werkveld op in programma's. Aan ons als college en als organisatie de taak om die programma's intern te verbinden, zodat synergie ontstaat en de wereld buiten het provinciehuis er zo min mogelijk van merkt.

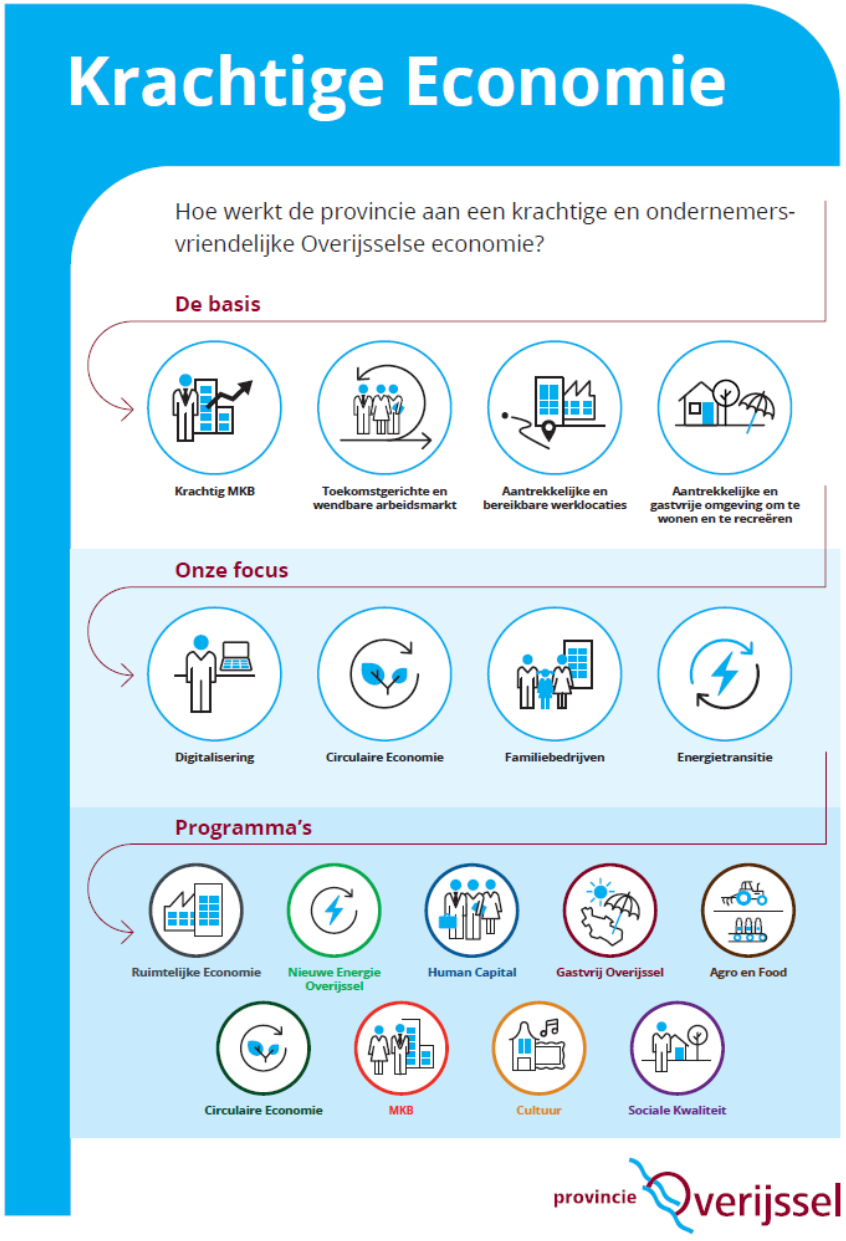

1.2 Coalitieakkoord: vertrekpunt voor het MKB programma

We werken onder het motto 'samen bouwen aan Overijssel' aan een krachtige economie. Met elkaar maken wij Overijssel een fantastische plek om in te ondernemen, innoveren, internationaliseren. Binnen de opgave krachtige economie is ons doel zowel bij te dragen aan behoud van werkgelegenheid als aan het helpen oplossen van maatschappelijke opgaven. Met als belangrijkste speerpunten:

- Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs
- Aantrekkelijk vestigingsklimaat
- Stimuleren innovatie, internationalisering en ondernemerschap
- Ontwikkeling naar een circulaire economie
- Sterke gastvrijheidssector

Vanuit het MKB programma zijn wij primair verantwoordelijk voor het stimuleren van innovatie, internationalisering en ondernemerschap en dragen wij bij aan de doorontwikkeling richting een circulaire economie en een attractief vestigingsklimaat. In het coalitieakkoord is opgenomen dat wij:

- Een MKB-vriendelijkste provincie willen zijn;
- In ons beleid specifieke aandacht zullen besteden aan het brede MKB en familiebedrijven;
- Ons in willen spannen voor het stimuleren van startups en het doorgroeien daarvan (scale-ups);
- Digitalisering en de ontwikkeling richting een circulaire economie als belangrijke opgaven zien voor het MKB waarbij innovatie een belangrijke rol speelt;
- De internationalisering van de economie willen bevorderen, maar daarbij wel oog houden voor de bescherming van onze kennispositie;
- Bij het realiseren van onze economische doelen een sleutelpositie zien voor de Overijsselse basisinfrastructuur voor het MKB.

Het coalitieakkoord bevat een aantal kernbegrippen en die wij in dit investeringsprogramma MKB handen en voeten hebben gegeven.

provincie Overijssel

2. Analyse en achtergronden MKB programma

Het gaat goed met onze economie en dat is hard werken voor veel ondernemers. Meer vraag naar producten en diensten. Meer klanten. Ook internationaal. En dat terwijl de krapte op de arbeidsmarkt alleen maar toeneemt. Het wordt moeilijker om goede mensen aan te nemen, zeker voor MKB bedrijven. Er is geen reden om rustig achterover te leunen. Structuurversterking van onze economie vraagt blijvende aandacht. De richting waarop wij ons kunnen en willen ontwikkelen hangt af van de kenmerken en kwaliteiten van Overijssel, de ontwikkeling die Overijssel doormaakt, de beleidsmatige, geopolitieke, institutionele, technologische en conjuncturele context waarin Overijssel en wij als provincie opereren en de plannen van onze belangrijkste partners. De inrichting van ons voorstel wordt dus mede door al deze externe factoren bepaald. Daarnaast hebben wij zelf inmiddels in eerdere beleidsperiodes veel ervaring opgedaan met wat werkt en ook dat laten we meewegen.

Samenvattend hebben wij ons voor het nieuwe programma laten inspireren door vier verschillende bronnen:

- Feiten en cijfers;
- Nationaal en Europees beleid;
- Het Overijssels beleid van de afgelopen jaren;
- Gesprekken met externe stakeholders.

2.1 Feiten en cijfers

Om de opgaven te kunnen identificeren en zicht te krijgen op de acties die de komende jaren dienen te worden ondernomen is op hoofdlijnen een brede DESTEP-analyse uitgevoerd, waarbij de afkorting staat voor Demografie, Ecologie, Sociaal, Technologie, Economie en Politiek. Deze elementen worden hierna kort toegelicht.

Demografie

De coalitieperiode 2019-2023 is de eerste periode waarin de beroepsbevolking volgens de prognose van het CBS daadwerkelijk zal afnemen en wel met bijna 4.000 personen. Het zal het begin zijn van een lange dalende trend. De volgende coalitieperiode zal dat aantal verder dalen met ca 25.000 (verschil 2024-2028). Dat is een gegeven waar we in ons beleid rekening mee moeten houden. We moeten nu al beginnen met leren hoe we hier mee omgaan.

Deze dalende trend is weergegeven in onderstaand figuur.

Prognose potentiële beroepsbevolking naar coalitieperiode Overijssel PRIMOS 2019

Bron: PRIMOS 2019

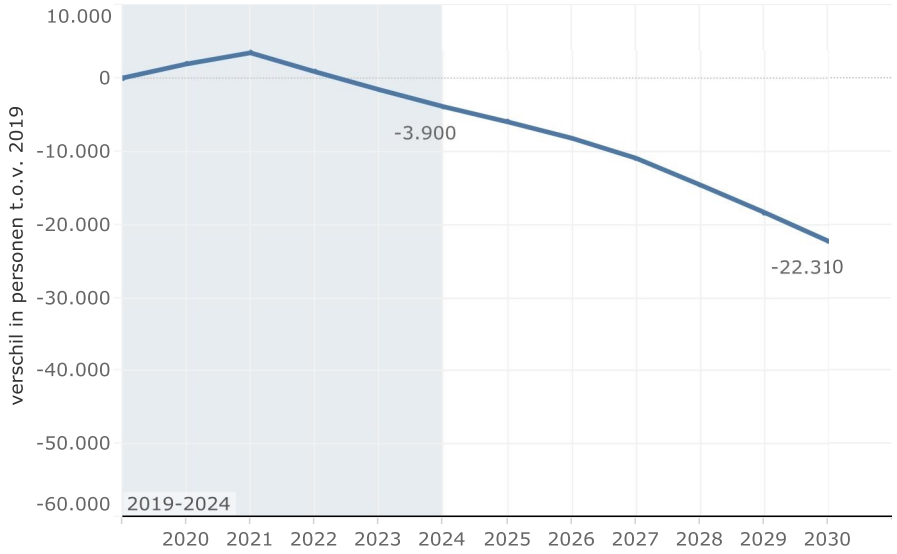

Er is nu een gespannen arbeidsmarkt. In Overijssel is de participatiegraad hoger dan het landelijke gemiddelde. De participatiegraad geeft aan hoeveel procent van de beroepsgeschikte bevolking behoort tot de beroepsbevolking. In onderstaand figuur is te zien dat de bruto arbeidsparticipatie historisch hoog is: Overijssel 71,5% (NL 70,5%).

Ontwikkeling bruto arbeidsparticipatie in Overijssel en Nederland

Bron: CBS

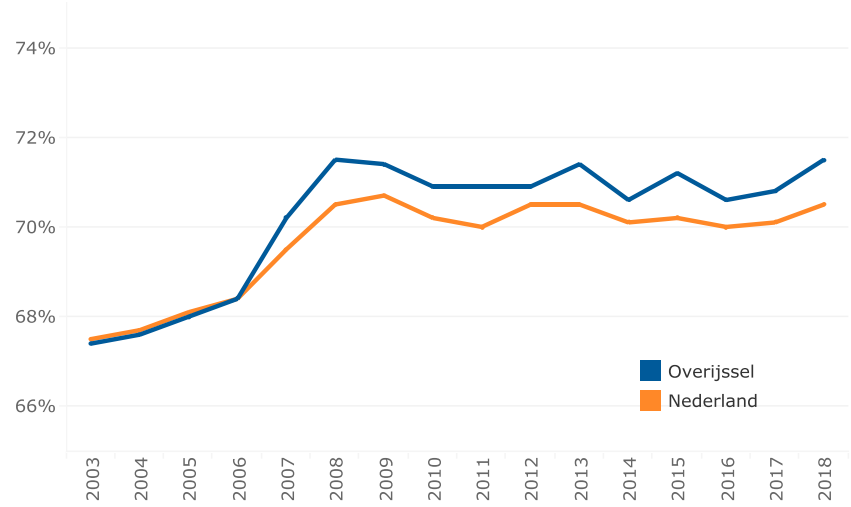

Daarnaast hebben we te maken met een historisch lage werkloosheid, en een stijgend aantal vacatures die vaak moeilijk ingevuld kunnen worden. Het werkloosheidspercentage in Overijssel is laag: 3,1% (NL 3,3%). We hebben hier mee te dealen maar gaan er zelf geen inzet op plegen. Dat wordt aangepakt via het human capital programma – samen naar een inclusieve, wendbare en toekomstgerichte arbeidsmarkt (2019/1101592).

In het volgende figuur is de ontwikkeling van de vacatures en werkloosheid in Overijssel weergegeven.

Ontwikkeling vacatures en werkloosheid

Bron: CBS

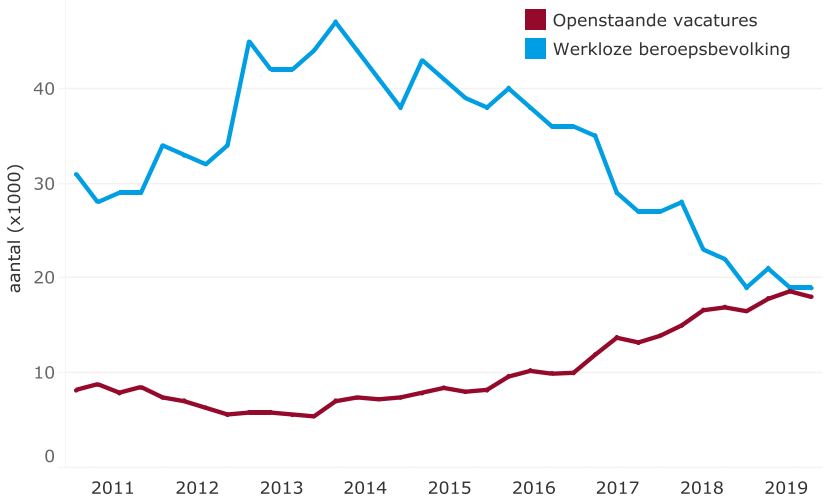

Gegeven het feit dat de beroepsbevolking in omvang kleiner wordt en de krapte op de arbeidsmarkt groter is dan ooit betekent dat ons beleid er niet op gericht hoeft te zijn om per saldo te zorgen voor meer werkgelegenheid, maar dat het draait om de kwaliteit van het werk dat we doen (duurzaam, toekomstbestendig) en om het verhogen van onze arbeidsproductiviteit (zodat we ons welvaartsniveau met minder mensen overeind kunnen houden).

Ecologie

Actuele kernwoorden in relatie tot ons ecologisch kapitaal zijn stikstofreductie, grondstoffenschaarste en vermindering CO2 uitstoot en de transities waarmee we dat beogen: van een lineaire naar een circulaire economie en de energietransitie. We hebben te maken met uitdagingen rondom energie en klimaat, bijvoorbeeld de opgave voor het reduceren van de CO2-uitstoot. Momenteel hebben we te maken met de stikstofproblematiek. En op het gebied van circulariteit hebben we de maatschappelijke uitdaging om anders met onze schaarse grondstoffen om te gaan.

provincie Overijssel

Sociaal

Ten aanzien van ons sociaal kapitaal zijn de kernwoorden: veiligheid, inclusiviteit, sociale ongelijkheid, sociale innovatie en cultuur. Vanuit sociaal perspectief gaat het om de veiligheid van inwoners en bedrijven, maar ook meer samenwerking tussen onderwijs en het MKB. Het gaat om de opgave rondom sociale innovatie. Hoe betrekken we inwoners en bedrijven bij maatschappelijke vraagstukken en hoe kunnen we iedereen laten participeren. Het gaat niet alleen om technologische vooruitgang, maar we moeten ook nog veel leren hoe we hier als samenleving mee om kunnen gaan, kan iedereen mee komen en wat vragen we aan de samenleving in een veranderproces (vb. energieneutraal).

Technologie

Door de globalisering gaan innovatieprocessen sneller dan ooit, en hierop inspelen vraagt veel kennis en handelingsvermogen. Technologieontwikkeling is continu gaande en gebeurt op veel plaatsen overal in de wereld. Wat vandaag een veelbelovende technologie is, kan morgen een doorbraaktechnologie zijn en overmorgen mainstream technologie worden.

Iedere lijst met opkomende en betekenisvolle technologieën is dus een momentopname en aan dynamiek onderhevig. Er is inmiddels een hele trits aan technologische ontwikkelingen die volgens experts allemaal in meer of mindere mate disruptief zullen zijn ten aanzien van onze bestaande economische (verdien)modellen en exponentieel zullen groeien. Het gaat bijvoorbeeld om ontwikkelingen rondom digitalisering, robotisering, artificial intelligence, machine learning, 3D printing en IoT. Een enorme ontwikkeling in verschillende sleuteltechnologieën die nieuwe kansen biedt voor het bedrijfsleven en kennisinstellingen, maar ook een bedreiging kan vormen voor iedereen die niet mee kan komen.

Maar bovenal zijn (sleutel)technologieën cruciaal voor het verdienvermogen en het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Nederland draait als klein land op veel sleuteltechnologieën wetenschappelijk mee in de top, maar zal zonder focus op sleuteltechnologieën onvoldoende massa kunnen creëren in de verdere ontwikkeling, diffusie en opschalingsfasen om concurrerend te zijn en te blijven ten opzichte van andere landen. Nederland wil wereldwijd voorop kunnen lopen waar het kan. Het kabinet doet dit door in te zetten op de ontwikkeling van sleuteltechnologieën middels meerjarige strategische samenwerkingsverbanden

Ordening van technologieën

Het ministerie van EZK heeft in 2017 een verkenningstraject ingezet waarbij is gekeken welke sleuteltechnologieën voor Nederland kansrijk zijn, zowel vanuit wetenschappelijk perspectief als vanuit maatschappelijk/economisch perspectief. Het resultaat van deze verkenning is een lijst clusters van sleuteltechnologieën waaronder specifieke sleuteltechnologieën zijn gedefinieerd. In het Regeerakkoord 2017 – 2021 zijn reeds de economische kansen van sleuteltechnologieën genoemd. Daarbij ging het om:

- Fotonica en lichttechnologieën zoals geïntegreerde fotonica
- Nanotechnologieën zoals nanomaterialen
- Quantumtechnologieën zoals quantum computing
- High-tech: o Digitale technologieën zoals artificiële intelligentie en security
    - Geavanceerde materialen zoals dunne film en coatings
    - Chemische technologieën zoals katalytische technologie
    - Life science-technologieën zoals industriële biotechnologie
    - Engineering- en fabricagetechnologieën zoals robotica

Kennisinstellingen en bedrijven uit Overijssel acteren volop in deze sleuteltechnologieën. De globalisering, sterke concurrentie en beperkte provinciale middelen vragen echter scherpere keuzes in het innovatiebeleid te maken om internationaal onderscheidende posities in het bedrijfsleven en de kennisinfrastructuur te creëren. Daarbij kan onder meer worden voortgebouwd op nationale agenda's zoals de nationale agenda fotonica.

Economie

Overijssel heeft de afgelopen jaren in termen van BRP en werkgelegenheid een economische groei doorgemaakt die gelijk of hoger was dan het landelijke gemiddelde en daarmee bevindt Overijssel zich automatisch in de Europese top.

Het BRP van Overijssel is € 42 miljard groot, er zijn 101.500 bedrijven en instellingen actief en de provincie telt afgerond 600.000 arbeidsplaatsen. Nog nooit telde Overijssel zoveel bedrijven en ook de werkgelegenheid is groter dan ooit tevoren.

De economische groei van Overijssel ten opzichte van Nederland is weergegeven in de volgende grafiek.

Economische groei

Bron: CBS

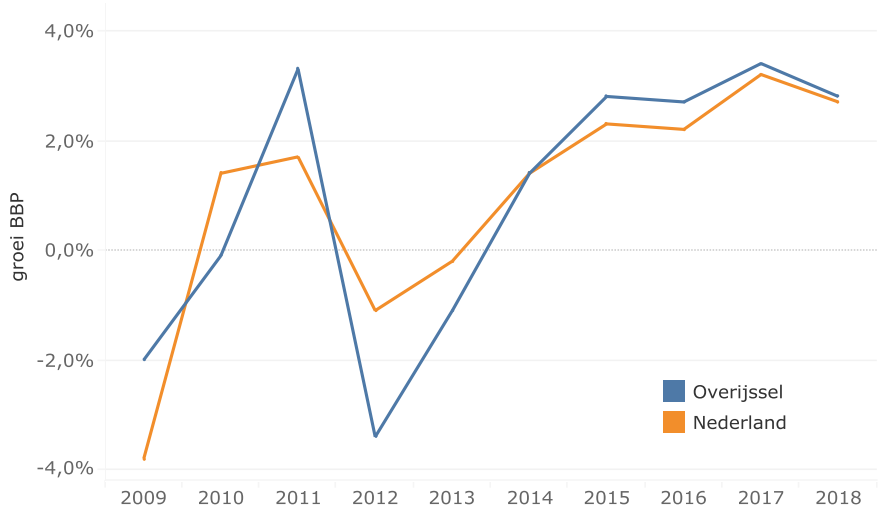

We hebben economisch vooral kunnen groeien door meer mensen aan te nemen en niet zozeer door heel veel slimmer en kapitaalintensiever te gaan werken. Dat komt tot uitdrukking in de bedrijfsinvesteringen, die zijn in Nederland ten opzichte van het referentiejaar 2000 afgenomen. Onze arbeidsproductiviteit (de toegevoegde waarde per arbeidsjaar) is voor Nederlandse begrippen aan de lage kant en de groei is beperkt (zowel in Overijssel als in de rest van Nederland). Gezien de uitdagingen op de arbeidsmarkt is dit geen volhoudbaar groeipad, we moeten slimmer gaan werken, onze productiviteit zal (met behulp van sleuteltechnologieën) met sprongen omhoog moeten.

Arbeidsproductiviteit

	2015	2016	2017	2018
Twente	84.500	86.200	88.000	90.000
Nederland	98.400	98.900	100.900	103.100
Overijssel	84.300	85.700	87.300	89.300
Regio Deventer	81.200	83.500	83.300	85.200
Regio Zwolle	85.200	85.700	87.700	89.900

Arbeidsproductiviteit (index)

	2015	2016	2017	2018
Twente	100,0	102,0	104,1	106,5
Nederland	100,0	100,5	102,5	104,8
Overijssel	100,0	101,7	103,6	105,9
Regio Deventer	100,0	102,8	102,6	104,9
Regio Zwolle	100,0	100,6	102,9	105,5

Bron: CBS- **Bewerkt door:** Kennispunt Twente

In de samenstelling van ons MKB zien we in onderstaande grafiek dat het aantal zzp-ers is toegenomen en dat het aantal microbedrijven (2-10 werkzame personen (wp.) afneemt. Inmiddels werkt in 73% van de bedrijven maar één persoon, nog eens 21% van de bedrijven heeft 2-9 medewerkers. De werkgelegenheid komt echter met name voor rekening van de bedrijven met 2-250 wp. Voor ons beleid is vooral de doelgroep 2-50 relevant. Dit zijn de bedrijven die belangrijk zijn voor de werkgelegenheid en bovendien nog veel hulpvragen hebben waar we als provinciale overheid toegevoegde waarde kunnen hebben.

Historie aandeel vestigingen binnen totaal aantal vestigingen (van bedrijven) naar vestigingsgrootte in Overijssel

Bron: BIRO/LISA

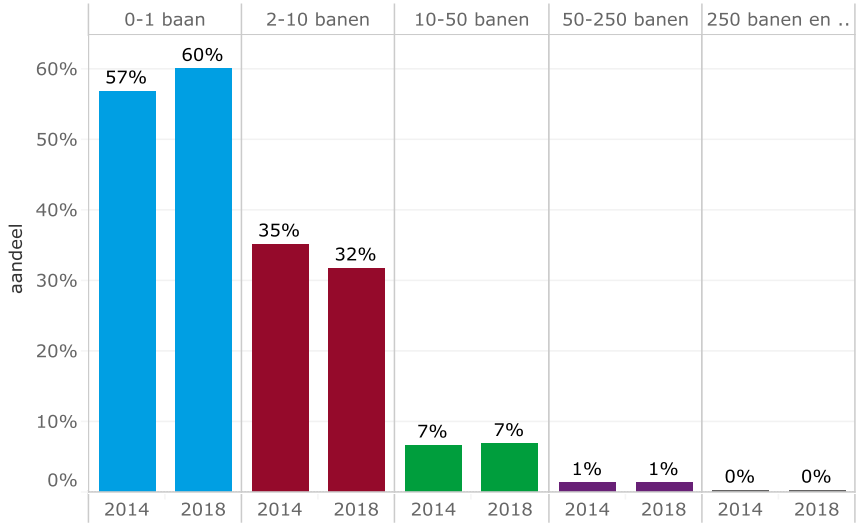

Er is sprake van schaalverkleining in de economie en dat vormt in diverse opzichten een bedreiging. Zzp-ers en microbedrijven innoveren en investeren minder en de arbeidsproductiviteit daalt. En dat is wel wat we nodig hebben voor een toekomstbestendige economie. Wat we nodig hebben is een gezonde economische dynamiek waar niet alleen veel bedrijven ontstaan (start-ups), maar ook waar 1-pitters doorgroeien tot stevige MKB-ers (scale-ups).

Voor innovatie en investeringen is enige massa nodig en de massa in de economie, ook in die van Overijssel, wordt kleiner. Wat betreft innovatiekracht neemt Overijssel binnen Nederland een middenpositie in. In het overzicht hieronder is deze positie weergegeven.

Vierdeling in innovatievermogen provincies

Ranking provincies op score innovatie-index en onderliggende indicatoren

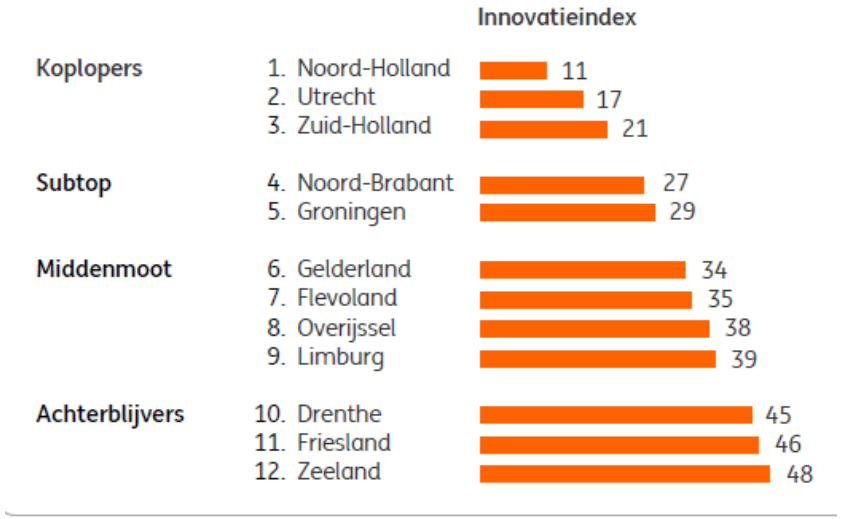

Bron: ING Economisch Bureau

Uit verschillende cijfers komt naar voren dat Oost Nederland, waaronder Overijssel op veel indicatoren voor innovatie boven het Europese gemiddelde scoren, maar tegelijkertijd wel net onder het Nederlands gemiddelde. Aandachtspunten zijn met name rondom intellectuele eigendom (aanvragen voor octrooien en patenten), bedrijfsinnovatie en verkoop naar nieuwe markten (Technopolis Group, 2019).

De MKB-conjunctuurklok toont de stand en het verloop van de conjunctuur voor het MKB. Twee vertrouwensindicatoren, twee arbeidsmarktindicatoren en acht economische indicatoren maken gezamenlijk in één oogopslag duidelijk in welke fase van de conjunctuurcyclus het MKB zich bevindt. Het economisch beeld van het MKB is in het vierde kwartaal van 2019 in vergelijking met het tweede kwartaal duidelijk verslechterd. De seinen staan inmiddels op oranje en de kans is groot dat ze nog deze coalitieperiode één voor één op rood komen te staan. Dit betekent dat wij voortdurend de vinger aan de pols moeten houden en wellicht gaandeweg de rit onze investeringen moeten aanpassen op de cyclus.

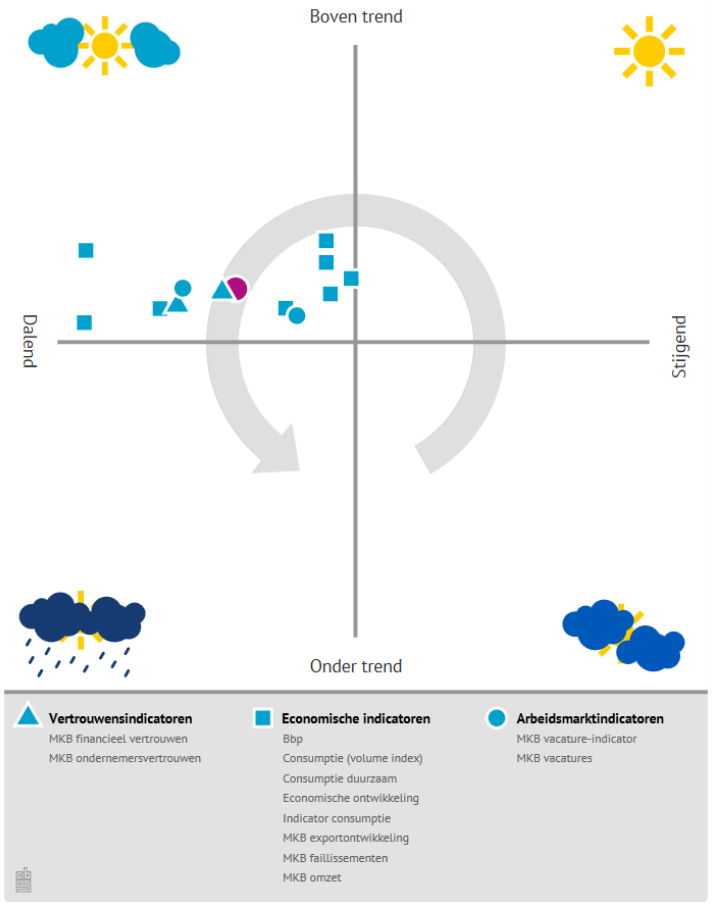

9. *Bron: https://www.staatvanhetmkb.nl/conjunctuurdashboard*

De landelijke, Europese en wereldwijde politieke ontwikkelingen hebben (in-) direct invloed op het regionale beleid. We volgen geopolitieke ontwikkelingen zoals de Brexit, handelsoorlogen en het ontstaan van nieuwe politieke machtsblokken in bijvoorbeeld Azië en het Midden-Oosten gericht op economische en militaire macht. Veranderingen in deze geopolitieke omgeving kunnen onze regionale economie beïnvloeden. Daarnaast hebben we wereldwijd te maken met een aantal transities zoals energie, klimaat, digitalisering en gezondheid. Deze transities zien we wereldwijd, maar krijgt ook in Europees en landelijk beleid de nodige aandacht. Dat betekent dat veranderingen in bijvoorbeeld wet- en regelgeving invloed hebben op het regionale economische beleid van Overijssel.

We leggen vanuit het regionale beleid verbinding naar het landelijke en Europese beleid. Deze samenwerking en verbinding wordt nader toegelicht in de volgende paragraaf.

Belangrijkste conclusies

- Dit is de eerste coalitieperiode waarin de beroepsbevolking volgens de prognose van het CBS zal afnemen met bijna 4.000 personen. Het is het begin van een lange dalende trend, maar dat betekent dat we in ons beleid hier nu al rekening mee moeten houden.
- Er is nu een gespannen arbeidsmarkt. In Overijssel is de participatiegraad hoger dan het landelijke gemiddelde. Daarnaast hebben we te maken met een historisch lage werkloosheid, en een stijgend aantal vacatures die vaak moeilijk ingevuld kunnen worden.
- De conjunctuurklok staat op oranje. De economische groei neemt af en allerlei indicatoren laten zien dat de economie in een lagere versnelling komt.
- In de samenstelling van ons MKB zien we dat het aantal zzp-ers fors is toegenomen en dat het aantal microbedrijven (2-10 werkzame personen (wp.) afneemt. De werkgelegenheid komt echter met name voor rekening van de bedrijven met 2-250 wp.
- De bedrijfsinvesteringen blijven achter. Dit betekent dat de groei die op dit moment gerealiseerd wordt door het MKB, vooral mogelijk wordt gemaakt door het aannemen van mensen. Dit is echter, gezien de krappe arbeidsmarkt en een beroepsbevolking die in omvang afneemt, geen houdbare strategie. In de komende jaren moet vooral de arbeidsproductiviteit omhoog, willen we economisch blijven groeien.

2.2 Nationaal en Europees beleid

Wij zijn verantwoordelijk voor het regionaal economisch beleid. Het Rijk heeft deze taak in 2011 gedecentraliseerd naar de regio's. We zien de afgelopen jaren echter een veel actievere Rijksoverheid die graag samen met de Regio's optrekt. Het beleid van het Rijk en Europa is van invloed op het provinciale beleid. In een aantal gevallen worden kaders meegegeven en om als provincie voor middelen in aanmerking te komen moet aan spelregels worden voldaan. Het Europese en Rijksbeleid beïnvloeden daarmee mede de koers die de provincie de komende jaren gaat varen en de instrumenten die daarbij worden ingezet.

Samenwerkingsagenda Rijk-Regio

Voor veel ondernemers is de Rijksoverheid ver weg en zijn gemeenten en de provincie veel dichterbij. Samenwerking tussen overheden is alleen daarom al essentieel om ondernemers de ruimte te geven om te ondernemen. Op veel terreinen gebeurt dat al. Provincies en het Rijk hebben de afgelopen jaren een goede samenwerking opgebouwd in het kader van de samenwerkingsagenda Rijk-Regio. We werken samen op basis van een gezamenlijke MKB-samenwerkingsagenda. In deze agenda hebben het Rijk en de provincies onder meer aangegeven om gezamenlijk middelen in te zetten voor een aantal instrumenten.

Voor 2018 hebben het Rijk en de provincies bijvoorbeeld respectievelijk € 40 miljoen en € 23,9 miljoen beschikbaar gesteld voor de gezamenlijke MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)-regeling, waardoor het totale landelijke MIT-budget € 63,9 miljoen bedroeg.

Kanteling topsectoren beleid (innovatiebeleid van het Rijk) naar missiegericht innovatiebeleid.

Tot 2018 vormden de topsectoren een belangrijk nationaal kader voor het innovatiebeleid. In het afgelopen jaar heeft het kabinet een belangrijke verandering in gang gezet door het innovatiebeleid te richten op grote maatschappelijke uitdagingen op vier gebieden: energietransitie en duurzaamheid; landbouw, water en voedsel; gezondheid en zorg; en veiligheid. Deze missies zijn sector- en ministerie overstijgend en door het kabinet vastgesteld (kamerbrief 26042019). Deze missies hebben als doel de gezamenlijke aanpak van maatschappelijke uitdagingen te versterken en economische kansen goed te benutten. Daarnaast is vorig jaar aangekondigd dat er voor sleuteltechnologieën meerjarenprogramma's worden opgesteld. Daarvoor is een plan van aanpak uitgewerkt. Het kabinet gaat met de betrokken partijen aan het werk om de missies te realiseren. De Regio's spelen hierin een belangrijke rol. In IPO-verband (Interprovinciaal Overleg) wordt gewerkt aan een intentieovereenkomst voor deelname van de Regio's aan dit beleid.

Ook Europa focust op missies én op regionale sterkten

Europese fondsen worden steeds belangrijker voor ondernemers en kennisinstellingen. Europa heeft de afgelopen jaren steeds meer stappen gezet om haar werk herkenbaar te maken voor de samenleving. Binnen Horizon2020 werden 'societal challenges' gedefinieerd waaraan de innovatieprojecten dienden bij te dragen. In 2020 loopt het huidige EFRO programma af (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling). Momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding van een nieuw EFRO programma. Dit begint met het opstellen van een nieuwe Regionale Innovatie Strategie (RIS3).

Een 'smart specialisation strategy' (RIS3) is een onderbouwde prioritering voor investeringen in innovatie in een bepaalde regio. De strategie maakt inzichtelijk was de kracht van en kansen zijn voor kennis en innovatie in de regio. De RIS 3 legt de relatie met ondernemerschapsactiviteiten en beschikbare infrastructuur en geeft aan waar kritische massa is in de regio. Een dergelijke strategie geeft daarmee op basis van de potentie van de regio aan waar zich kansen voor specialisaties bevinden. De strategie 2021 – 2027 bouwt voort op de eerste strategie uit 2013. Er is gekozen om deze strategie in te richten op drie cross-overs die voortkomen uit de vier thema's van de vorige strategie. Deze drie cross-overs vertegenwoordigen de innovatiekracht van Oost Nederland en dragen bij aan maatschappelijke missies. De gekozen cross-overs zijn: 1) Manufacturing & MaterialTech, 2) Prevention and MedTech en 3) Sustainability & FoodTech (bron RIS3 Oost Nederland 2021-2027).

De gekozen cross-overs in de RIS3 Oost Nederland 2021 – 2027 zijn: 1) Manufacturing & MaterialTech, 2) Prevention and MedTech en 3) Sustainability & FoodTech. (bron RIS3 Oost Nederland 2021-2027).

Cross-overs tussen de diverse sterktes van Oost-Nederland

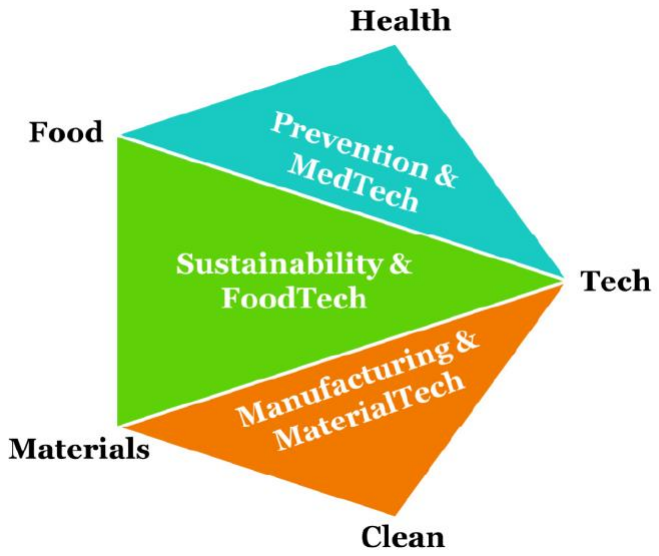

Bron: Technopolis Group, 2019

De invulling van de programma's HorizonEurope (het programma voor 2021-2027) en EFRO 2021-2027 is nog niet volledig bekend. We zijn daarbij afhankelijk van de Europese ontwikkelingen en besluitvorming. Wel is duidelijk dat de missie gedrevenheid van Europa wordt doorgezet en nog verder aangescherpt. De thema's komen voor een groot deel overeen met de missies van het Rijk.

Innovatief Oost-Nederland positioneert regionale projecten en ontwikkelingen in Europa. Dit doen we via ThinkEastNetherlands.

Projecten en programma's -in uitvoering en in ontwikkeling- zetten Oost-Nederland in Europa in de etalage op het vlak van onderzoek, innovatie en ondernemerschap. We delen goede en sterke voorbeelden uit de regio met andere Europese regio's. Thema's van Th!nkEastNetherlands zijn Concepts for a Healthy Life en Smart en Sustainable Industries.

2.3 Overijssels beleid van de afgelopen jaren

Binnen *'Versterken MKB en Ondernemerschap'* (PS/2016/871) hebben wij uitvoering gegeven aan zes actielijnen (gebaseerd op analyses en behoeften uit de markt): (1) Startersondersteuning, (2) Organisatiekracht van het MKB, (3) Financiering, (4) Organisatorische Innovatie, (5) Familiebedrijven en (6) Snelle groeiers.

Voor familiebedrijven hadden we de succesvolle bedrijfsopvolging-regeling. We hebben 30 bedrijfsopvolgers gesteund met € 4,5 miljoen uitgelokte investeringen. Daarnaast hebben we honderd ondernemers ondersteund bij diverse vraagstukken, onder andere via de inzet van regionale MKB adviseurs. We hebben starters ondersteund met 270 scans waarmee startende ondernemers inzicht krijgen in hun ondernemersvaardigheden. Een ander voorbeeld is het succes van sociaal ondernemen. Mede dankzij onze inzet zijn er 28 nieuwe sociale ondernemingen in Overijssel ontstaan.

Binnen *'#in – Overijssel innoveert en internationaliseert'* (PS/2016/871) lag de focus op het helpen realiseren van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven, de overheid als eerste klant en op nieuwe, technologische (internationale) businesskansen. Die focus sloot aan bij onze kracht (RIS3). De uitvoering was georganiseerd via drie actielijnen: (1) #in de markt: van idee naar business, (2) #in én buiten Overijssel: internationale handelsbevordering en (3) #in de basis: infrastructuur voor innovatie op orde.

Met dit programma is een aantal mooie resultaten geboekt. Met financiële instrumenten zoals de MIT-regeling, EFRO en innovatievouchers hebben we geïnvesteerd in innovatie op het gebied van hightech, health, energie en circulair. In ruim 350 evenementen, klein en groot, hebben we kennisdeling en netwerken gestimuleerd. We hebben hiermee 20.000 ondernemers bereikt en we hebben 300 gefinancierde projecten gerealiseerd. Het succesvolle launching customership (eerste klant) heeft Overijssel landelijk op de kaart gezet. Er zijn 25 eerste klant trajecten uitgevoerd of in uitvoering. De omvang van het totale inkoopbudget is € 11,5 miljoen.

Voor handelsbevordering hebben we het Go4Export programma ontwikkeld. Deelnemers hebben dit programma als zeer positief beoordeeld (>8) in de evaluatie en andere provincies in Nederland hebben dit programma gekopieerd. Internationalisering besteedt ook aandacht aan internationale ontwikkelingen zoals de Brexit en welke kansen en bedreigen dit vormt voor Overijssel. Als laatste, meer dan 250 bedrijven hebben deelgenomen aan handelsmissie en internationale beurzen.

2.4 Gesprekken met extern betrokkenen

Gedeputeerde Staten streeft bij het vormgeven van de nieuwe plannen naar een zorgvuldig proces, waarbij alle betrokken partijen hun inbreng kunnen leveren. Dit investeringsvoorstel is tot stand gekomen na consultatie van ondernemers, kennisinstellingen, gemeenten, intermediairs en brancheorganisaties op 3 oktober 2019. Daarnaast zijn we doorlopend in gesprek met hierboven genoemde partijen. Onze stakeholders hebben de volgende aandachtspunten meegegeven die we in het investeringsvoorstel voor het nieuwe programma meenemen:

- Trek lijnen waar mogelijk door (geeft duidelijkheid voor ondernemers en partners);
- Richt je als provincie op het brede MKB (peloton) en zet de vraag/behoefte van de ondernemers centraal;
- Digitalisering, innovatie, ondernemerschap, internationaal en talent zijn de belangrijkste topics;
- Rol en toegevoegde waarde van de provincie is vooral indirect: breng anderen in positie, verbindt (regionaal, nationaal, Europees) en zorg voor een goede kennisoverdracht. De provincie heeft een directe rol als 'eerste klant'.
- Houd het simpel: instrumenteel en qua ondersteuningsinfrastructuur voor het MKB.

3. Doelstellingen en strategie

De omgevingsanalyse (DESTEP), een terugblik op de successen en ervaringen van programma's in de vorige coalitieperiode en de input van onze stakeholders hebben geleid tot het definiëren van een aantal doelstellingen en de inrichting van een strategie. Deze worden hieronder toegelicht.

3.1 Doelstellingen

Overijssel heeft binnen de kerntaak Krachtige economie als hoofdopgave om de structuur van de economie van Overijssel te beteren en de concurrentiekracht van het MKB duurzaam te versterken. De centrale doelstelling in dit investeringsprogramma zijn krachtige MKB-ers. Dit zijn ondernemers die klaar zijn voor de toekomst en een bijdrage leveren aan maatschappelijke opgaven. We richten ons zowel op de *koplopers*, die nieuwe kennis en technologieën ontwikkelen en snel weten toe te passen, als het *peloton*, dat het hoge tempo van vernieuwing moeilijker bij kan houden en worstelt met de vraag hoe ze die vernieuwing vorm moeten geven. We leveren daarom een bijdrage aan de volgende doelstellingen:

1. Verhogen van de arbeidsproductiviteit van het MKB

De demografische ontwikkelingen in Overijssel laten zien dat de beroepsbevolking de komende coalitieperiode begint te dalen en dat deze dalende trend zich zal voortzetten. Tegelijkertijd zien we dat de arbeidsproductiviteit in Overijssel lager is dan het Nederlandse gemiddelde. Dat betekent dat wij in Overijssel met minder mensen meer werk moeten verzetten. En dat vraagt om een ongekende groei van de arbeidsproductiviteit.

Een groei van de arbeidsproductiviteit is ook noodzakelijk om de concurrentiepositie van het Overijsselse MKB te behouden en verstevigen. Globalisering leidt tot een grotere concurrentie voor ons MKB, maar krijgen we ook te maken met uitdagingen zoals anders omgaan met grondstoffen. Onze primaire grondstoffen worden schaarser. We zullen dus onze economische ontwikkeling overeind moeten houden waarbij we slimmer omgaan met de schaarse productiefactoren arbeid en grondstoffen en meer gebruik gaan maken van de overvloedige factor kapitaal.

We richten ons beleid daarom de komende jaren op activiteiten die bijdragen aan het vergroten van de arbeidsproductiviteit. We willen er aan bijdragen dat de arbeidsproductiviteit in Overijssel sterker is gestegen dan het landelijke gemiddelde. Door in te zetten op goed ondernemerschap, vernieuwing, digitalisering en het slimmer inrichten van bedrijfsprocessen.

2. Vergroten van de dynamiek van de Overijsselse economie

Voor een krachtige economie hebben we een diversiteit aan bedrijven nodig die elkaar versterken en uitdagen tot vernieuwing. We stimuleren en ondersteunen starters om een bedrijf te beginnen. We stimuleren startups om kennis om te zetten in business. Het is echter wel zaak dat meer van deze startups ook doorgroeien naar volwaardige MKB ondernemingen en wellicht zelfs tot scale-ups. Dynamiek is nodig om de innovatiekracht en bedrijfsinvesteringen op orde te houden (dan wel te vergroten), de concurrentiepositie van bedrijven verder te verstevigen, maar ook om de arbeidsproductiviteit te vergroten (waarmee opgave 2 randvoorwaardelijk is voor opgave 1). Het gaat ook om het behouden van voldoende dynamiek (in termen van innovatie en groei) binnen bestaand MKB, waaronder familiebedrijven.

We starten in 202 met een nulmeting om de dynamiek in de Overijsselse economie in kaart te brengen. In het MKB programma 2020 – 2023 besteden wij hier aandacht aan en meten vervolgens in 2023 of er veranderingen hebben opgetreden.

3. Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van MKB ondernemers

De economie van de toekomst laat zich lastig voorspellen, we weten niet welke technologieën of producten de winnende zullen zijn en welke trends en ontwikkelingen gaan leiden tot nieuwe producten en diensten. Dit vraagt van Overijsselse ondernemers dat ze voldoende wendbaar zijn om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. We willen ondernemers ondersteunen die nieuwe technologieën ontwikkelen en toepassen, maar ook de ondernemers die die het lastiger vinden om met deze vernieuwing om te gaan. Het gaat om technologische ontwikkelingen, maar ook andere digitaliseringsvraagstukken zoals cyber security. Naast digitalisering krijgt het Overijsselse MKB ook te maken met ontwikkelingen rondom duurzaamheid, bijvoorbeeld de energietransitie en circulaire economie. Overijsselse ondernemers moeten niet alleen voldoende wendbaar zijn om in te spelen op deze ontwikkeling, maar ze moeten ook tegen een stootje kunnen als het economische even tegenzit.

Voor deze opgave zien we een tweedeling in het MKB: de *koplopers*, die nieuwe kennis en technologieën ontwikkelen en snel genoeg weten toe te passen, en het *peloton*, dat het hoge tempo van vernieuwing moeilijker bij kan houden en worstelt met de vraag hoe ze die vernieuwing vorm moeten geven. Het gaat hierbij vaak om bedrijven tussen de 2 en 50 werkzame personen.

We willen in 2020 – 2023 digitalisering in kaart brengen en monitoren. Samen met beleidsinformatie gaan we op zoek naar een goede indicator voor digitalisering. We zullen hier onder andere kijken naar landelijke ontwikkelingen en hoe we dit kunnen vertalen naar Overijssel.

4. Beoordelen van de economie op andere waarden

Hoe lang hebben we nog te maken met economische groei? De vorm van de vooruitgang is aan het veranderen en we krijgen te maken met ecologische en sociale grenzen. We bereiken grenzen aan de economische groei zoals we het nu hanteren en meten. In de komende coalitieperiode 2020 – 2023 staat de groei van ons BRP niet langer centraal, maar zal het gaan om continuïteit in bestaan en werkgelegenheid, welzijn, sociale inclusie en bijdragen aan maatschappelijke missies. Dat betekent dat we in het ondernemen meer aandacht hebben voor sociaal ondernemer, circulariteit, energieneutraliteit en familiebedrijven. Een economie dus die waarde toevoegt in plaats van waarde onttrekt en die op de langere termijn bestaansrecht heeft.

We bouwen aan een database van de verschillende financiële instrumenten, zoals subsidies. Daarmee kunnen we monitoren aan welke projecten we ons geld besteden, maar ook aan welke maatschappelijke thema’s ze bijdragen. Daarnaast zullen we onder andere in samenwerking met trendbureau Overijssel nader onderzoeken hoe we onze economie en welvaart anders kunnen meten en weergeven. Dus niet alleen het BRP-cijfer in ogenschouw nemen, maar handen en voeten geven aan een breder welvaartsperspectief.

3.2 Strategie

Binnen het MKB bestaat een grote diversiteit aan bedrijven en verdienmodellen. Conjunctureel gaat het goed, structureel zijn er aandachtspunten zoals ook benoemd bij de doelstellingen. Om tot krachtig en wendbaar MKB te komen kunnen we aan de volgende knoppen draaien:

- Goed ondernemerschap: het managen van het bedrijf beïnvloed in hoge mate productiviteit (doelen-management, procesmanagement, monitoring en personeelsmanagement)
- Human capital; in de toekomst meer en vaker investeren in vaardigheden van personeel en henzelf;
- Digitaliseringen proces innovatie; processen sneller en slimmer inrichten, gebruik maken van digitale mogelijkheden en data;
- Geografische verbreding; vergroting afzetmarkt en –kanalen
- Innovatie (die aansluit op klantbehoefte);
- Stimuleren dynamiek en doorgroei.

In het MKB programma werken wij met een drieledige strategie aan de vier doelstellingen:

I. Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening;

II. Toekomstbestendig en krachtig MKB;

III. Ontwikkeling van enkele innovatieve topclusters waarop Overijssel internationaal het verschil kan maken.

Deze drie strategische pijlers zijn weergegeven in het figuur 'piramide programma MKB'. De eerste strategische pijler richt zich op de ondersteuning van het gehele MKB van Overijssel. Dit brede MKB betreft ondernemers en vraagstukken op het gebied van Human Capital, Nieuwe Energie (NEO), Circulaire Economie, de Stadsbeweging, Agrofood, Vrijetijdseconomie en Cultuur. Iedereen die wil ondernemen.

Wij ondersteunen ondernemers bij diverse vraagstukken, bijvoorbeeld over businessontwikkeling, financiering of de verbinding met andere relevante partijen. Daarnaast zetten wij in op een MKB-vriendelijke dienstverlening voor het brede MKB. Hierbij wordt kritisch gekeken naar onze eigen processen en zetten wij de ondernemer centraal.

De tweede strategische pijler helpt ondernemers die ambitie en potentie hebben om zich verder te ontwikkelen (peloton). Dit doen we op vier thema's: ondernemerschap, innovatie, internationalisatie en digitalisering. Waarbij binnen innovatie nadrukkelijk wordt ingezet op maatschappelijke opgaven als stikstofproblematiek en duurzaamheid (energie en circulair).

In de derde pijler wordt focus aangebracht en richten we ons op specifieke groepen van ondernemers (koplopers) en kennisinstellingen rond specifieke onderwerpen. Dit kan gaan om een thema, een sleuteltechnologie of een maatschappelijke missie.

Vanuit deze drieledige strategie leggen wij verbinding met andere provinciale, landelijke en Europese programma's en middelen.

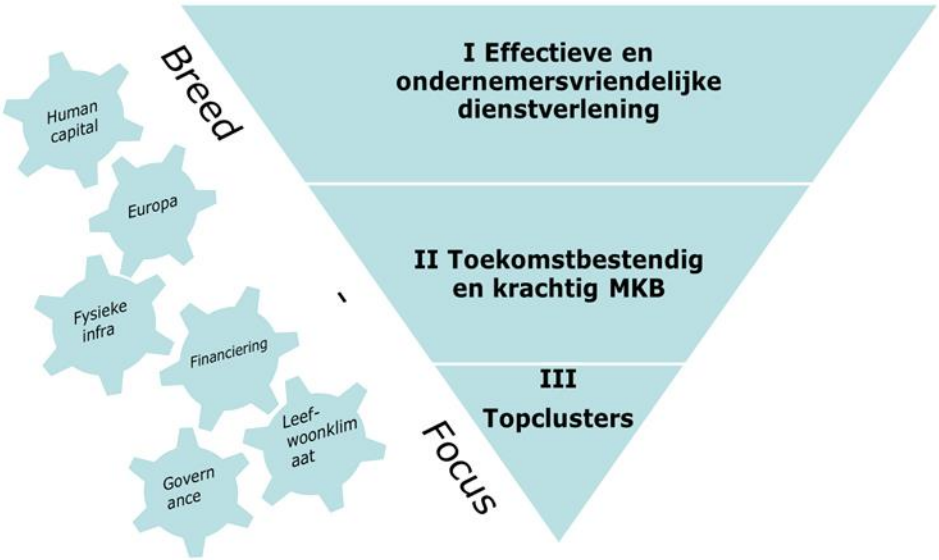

4. De uitvoering van het MKB programma

4.1 Programmalijnen

In dit hoofdstuk werken wij de strategische pijlers uit in programmalijnen met een beschrijving van type activiteiten. Deze zijn op hoofdlijnen geformuleerd omdat nog niet voor alle programmalijnen concreet is geformuleerd welke activiteiten in de gehele programmaperiode ondernomen gaan worden. Het betreft een programma met opgaven en doelen op hoofdlijnen en geen dichtgetimmerd plan. Samen met onze partners en afhankelijk van de programmacontext zullen activiteiten worden uitgewerkt en accenten worden gelegd.

4.1.1 Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening

A. Onderhouden van een effectieve en ondernemersvriendelijke basisinfrastructuur:

Ondernemers moeten steeds meer over de grenzen van hun eigen branche, regio of land heen kijken om in te kunnen spelen op de vele veranderingen. Dit vraagt om een ondernemersklimaat dat aansluit op deze dynamiek en ondernemers de ruimte geeft om te innoveren, te vernieuwen en te groeien. Ondernemers hebben belang bij professionele advisering en toegang tot de juiste resources en financiering. Deze ondersteuning vinden zij onder andere bij Oost NL, Novel-T, de ondernemersloketten Kennispoort Zwolle en Stedendriehoek. Het gaat hier om eerste en tweedelijns ondersteuning op het gebied van ondernemen, innoveren en internationaliseren.

In de afgelopen jaren zijn meer dan 2.000 ondernemers in Overijssel ondersteund vanuit deze ondersteuningsinfrastructuur om verdere stappen te zetten naar krachtige ondernemers en zijn met onder meer onze middelen projecten en programma’s ontwikkeld.

Vanuit het MKB programma zorgen we voor een effectieve ondersteuning aan het brede MKB, waarbij de vraag en behoefte van de ondernemer centraal staat (vraaggericht werken). Dat betekent dat deze ondersteunende dienstverlening ook ter beschikking staat aan andere provinciale programma’s waar sprake is van ondernemersondersteuning zoals Retail, Agrofood, Vrijetijd, Cultuur Nieuwe energie, circulaire economie etc.

Komende programmaperiode ligt de focus op:

- Goed opdrachtgeverschap vanuit de provincie.
- Bevorderen van de samenwerking tussen de verschillende actoren in de basisinfrastructuur.
- Naast economische impact verkennen hoe we meer maatschappelijk impact kunnen creëren.

Deze lijn draagt bij aan alle doelstellingen.

4.1.1 Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening

B. MKB-vriendelijke dienstverlening provincie Overijssel:

We bedienen ondernemers die te maken hebben met de provincie op een zo MKB-vriendelijk mogelijke manier. Of het nu gaat om vergunning verlening, het verstrekken van subsidies, of het innovatiegericht inkopen, wij zorgen er voor dat de ondernemers snel en goed geholpen worden.

De komende jaren gaan wij onder andere ons voucherinstrumentarium vereenvoudigen, de online dienstverlening (website) verbeteren, regelgeving reduceren en richten wij een expertisecentrum Launching Customership (eerste klant) in. Wij gaan onze loketten screenen op hun bijdrage aan het verminderen van lastendruk. Over deze onderwerpen blijven wij in gesprek met gemeenten om ook hen uit te blijven dagen hieraan te werken. Hiermee geven we ook uitvoering aan Motie van Dijk c.s. 2019/1101723.

Launching customership

Een investerende en innoverende overheid is van groot belang voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en duurzame groei. Launching customership is innovatiegericht inkopen waarbij innovaties die zich nu in de testfase bevinden om te zetten in inkoop.

Afgelopen jaren hebben wij vanuit het innovatieprogramma veel kennis en ervaring op kunnen doen met het ontwikkelen en inkopen van innovaties. Wij zijn een voorbeeldprovincie op dit vlak.

Dit heeft geleid tot betere oplossingen van onze vraagstukken als veel positieve pers vanuit ondernemers. Zoals het efficiënter en beter inspecteren van onze bruggen en automatiseren van de beeldanalyse (samenwerking WK – EC). Wij hebben ca. 25 innovatiegericht inkooptrajecten in de steigers gezet waarbij de provincie Overijssel optreedt als (beoogde) eerste klant. Hierbij is € 4,3 miljoen ingezet vanuit het LC programma (een deel komt hiervan weer terug middels een revolverend fonds), ruim € 11,5 miljoen is innovatiegericht ingezet vanuit de reguliere inkoopbudgetten. De komende periode is het nodig om te verkennen hoe wij de kennis, ervaring en inkoopaanpakken kunnen incorporeren in de organisatie. Naast kennis en ervaring zijn er verschillende instrumenten ontwikkeld en in ontwikkeling zoals Startup in Residence aanpak en SBIR (RvO). Met name de Startup in Residence aanpak willen we voortzetten. Dit is een uitvraag bestaande uit meerdere, gebundelde vraagstukken. In een traject helpen we ondernemers met het door ontwikkelen van het product of dienst met als doel dat het door de overheid als eerste klant wordt ingekocht. Vraagstukken raken ook andere provinciale kerntaken, bijvoorbeeld natuur, mobiliteit en duurzaamheid (energie en circulair). Landelijk wordt Overijssel gezien als koploper en deze kennis zetten we de komende periode graag in voor andere (semi)overheden in Overijssel.

Deze lijn draagt bij aan alle doelstellingen.

4.1.2 Toekomstbestendig en krachtig MKB

C. Investeren in ondernemerschap:

Goed ondernemerschap is een cruciale randvoorwaarde voor innovatie en internationalisering. Wij ondersteunen ondernemers in hun persoonlijke ontwikkeling via onze efficiënte en ondernemers-vriendelijke dienstverlening in de regio. Wij leggen hierbinnen de focus op familiebedrijven, startups & scale-ups en sociaal ondernemen.

Familiebedrijven

Familiebedrijven vormen binnen het mkb een groet groep (ca. 70% van het MKB in Overijssel). In Overijssel hebben we met name familiebedrijven in de industrie, agrofood en handel. Bij familiebedrijven gaat het om uitdagingen als continuïteit (bedrijfsopvolging), toekomstbestendigheid, duurzaamheid en digitalisering.

We gaan daarom door met de regeling bedrijfsopvolging, met specifiek aandacht voor investeringen op het gebied van schoner, slimmer en veiliger. Daarnaast blijft er aandacht voor ondernemerschap (bijvoorbeeld goed bestuur), kennissessies en bieden we ondersteuning via de nog te ontwikkelingen MKB-deal (op uitnodiging van het ministerie EZK).

Crossovers: familiebedrijven spreiden zich uit over meerdere sectoren. Samenwerking wordt gezocht met andere provinciale programma's daar waar er vraagstukken met betrekking tot familiebedrijven zijn. Te denken aan het agrofood programma, maar ook Europa en vrijetijd.

De begeleiding en ondersteuning van familiebedrijven in Overijssel wordt de komende jaren fors versterkt en uitgebreid. De provincie Overijssel, gemeenten, maatschappelijke partners, kennisinstellingen en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat sluiten hiervoor een MKB-deal. Doel van de aanpak is om familiebedrijven te stimuleren te vernieuwen en in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen als duurzaamheid, digitalisering en robotisering. Ook is bedrijfsopvolging een thema. December 2019 is bekend geworden dat de Overijsselse MKB-deal kan rekenen op Rijksondersteuning van 400.000 euro. Daarnaast draagt de provincie eenzelfde bedrag bij, en zijn er bijdragen van onderwijs en brancheorganisaties. De deal is naar verwachting in februari 2020 definitief.

Dit onderwerp draagt bij aan alle doelstellingen.

Starters, startups en scale-ups

Starters, startups en scale-ups zorgen voor dynamiek bij bestaande bedrijven en daarmee in de economische ontwikkeling in Overijssel. Een sterk ondernemersklimaat voor startups en scale-ups is belangrijk voor economische groei en het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Gelet op de ervaringen in de eerdere periodes gaat het niet alleen om een aanpak die gericht is de fase waarin een bedrijf begint, maar vooral gericht is op doorgroei.

Volgens TechLeap (voormalig Startup Delta) dat nationaal de startup community tracht te stimuleren en hier data over bijhoudt, zijn er tussen de 700 – 750 startups en scale-ups in het landsdeel Oost. Deze aantallen zijn substantieel hoger dan in Noord-Nederland (248) en substantieel lager dan in West Nederland (5500+). Het aantal start- en scale-ups is Oost Nederland is vergelijkbaar met de provincie Noord-Brabant. Ze bevinden zich vooral, maar niet exclusief, rondom de universiteiten en de Universities of Applied Sciences. Overijssel kent volgens het rapport 21 scale-ups zoals Eastern Enterprise, Topicus, Demcon, SciSports, Micronit Mirofluidics, Opra Turbines. De innovaties waarop de startups gericht zijn, zijn sterk gelinkt aan het profiel van de kennisinstellingen.

Alhoewel middelen en activiteiten voor startups de afgelopen jaren zijn toegenomen, is er nog onvoldoende ketenkracht voor startups om goed door te groeien naar scale-ups.

Wij starten in 2020 met een inventarisatie om inzichtelijk te maken hoe we tot meer dynamiek in de economie kunnen komen, wat daarvoor nodig is en of wij, voor specifieke maatschappelijke opgaven, startups willen gaan stimuleren. Voor starters willen we kijken hoe zij gebruik kunnen blijven maken van de bestaande intervisiemogelijkheden.

Dit onderwerp draagt bij aan doelstellingen 2 en 3

Sociaal Ondernemerschap

Sociale ondernemingen leveren een bijdrage aan economische en maatschappelijke belangen. Geld verdienen is echter niet het hoofddoel, het doel is maatschappelijke meerwaarde creëren. Het gaat om ondernemingen die enerzijds economisch zelfstandig zijn en dus niet afhankelijk zijn van subsidies, schenkingen en donaties. Anderzijds zijn het organisatorisch zelfstandige ondernemingen die hun beleid onafhankelijk van de overheid of van 'reguliere' bedrijven kunnen voeren.

In de beleidsperiode 2016-2019 is voor het eerst – op beperkte en bescheiden wijze – het bevorderen van sociaal ondernemerschap in het beleid van de provincie opgenomen. Het maakte onderdeel uit van het programma 'versterken MKB en Ondernemerschap'. Er is toen voor gekozen te focussen op de ontwikkeling en uitvoering van concrete projecten op de volgende thema's:

1. vergroting van de zichtbaarheid van sociale ondernemingen
2. netwerkvorming
3. markt- en competentieontwikkeling van (potentiele) sociaal ondernemers
4. verbeteren van de toegang tot financieringsmogelijkheden

Aanzet voor koers voor 2020-2024

In de komende jaren zal de focus moeten liggen op versterken, verbreden en vergroten van het netwerk. De groep van echt betrokken en actieve ondernemers mag veel groter. Dit zal op twee manieren vormgegeven moeten worden. Enerzijds zullen meer sociale ondernemingen van de grond getild moeten worden, anderzijds zullen bestaande MKB bedrijven meer 'MVO' gericht gemaakt moeten worden. Dus een aanpak van onderop én een aanpak van bovenaf.

We komen met een aanpak gericht op het stimuleren van sociaal ondernemen, omdat we willen groeien in het aantal sociale ondernemers. Daarnaast kan maatschappelijk verantwoord ondernemen nog meer een plek krijgen bij het brede MKB. De komende vier jaren gebruiken we om sociaal ondernemen meer en hoger op de agenda van bestaande netwerken en het brede MKB te krijgen.

Crossovers: sociaal ondernemen heeft niet alleen raakvlakken met ondernemen, maar ook met sociale vraagstukken en arbeidsmarkt. Hoewel sociaal ondernemen meer is dan alleen een koppeling met mensen die moeite hebben op de arbeidsmarkt te komen en blijven, is het wel een belangrijk onderdeel. Daarom zoeken we op dit onderwerp actief de samenwerking met het programma sociale kwaliteit en human capital.

Dit onderwerp draagt bij aan doelstellingen 2, 3 en 4.

Sociale innovatie

Wat heeft een bedrijf nodig om vlot en effectief te reageren op de steeds sneller veranderende omgeving? In 2017 zijn wij gestart met een Pioniersprogramma. Het doel van het programma is om MKB bedrijven in Overijssel bewust te maken van sociale innovatie en aan te zetten tot concrete acties op dit terrein. Het netwerk van de Pioniers vormt daarin de spil. Negen ondernemers uit Overijssel delen hoe zij dat aanpakken. Deze pioniers zijn voorlopers in sociale innovatie. In het netwerk 'De Pioniers, krachtclub voor ondernemend Overijssel' pakken deze voorlopers de rol van ambassadeur. Ze delen ervaringen met ondernemers en zetten sociale innovatie op de kaart.

Onder sociale innovatie wordt hier verstaan: het beste uit mensen halen, gezamenlijk nieuwe kansen creëren en structurele vernieuwingen in werkprocessen en arbeidsrelatie realiseren. Met dit netwerk van pioniers willen we graag in de nieuwe periode door blijven gaan. Om op die manier kennis te blijven uitwisselen.

Dit onderwerp draagt bij aan doelstellingen 1, 2 en 3.

4.1.2 Toekomstbestendig en krachtig MKB

D. Investeren in een innovatief MKB:

Voortdurende vernieuwing, ontwikkeling en toepassing van nieuwe kennis en technologie zorgt er voor dat ondernemers concurrerend en wendbaar blijven. Onze basisinfrastructuur werkt daar op dagelijkse basis aan en bereikt voor ons heel veel ondernemers. Voor de periode 2020-2023 richten we ons op bedrijfsgerichte innovatie en missiegerichte innovaties. We committeren ons in deze periode aan de landelijke regeling MKB-Innovatiestimulering Topsectoren (MIT). Met behulp van deze regeling kunnen ondernemers haalbaarheids-onderzoeken laten uitvoeren of samenwerkingsprojecten gesubsidieerd krijgen.

Innovaties zijn ook nodig om te werken aan maatschappelijke uitdagingen, bijvoorbeeld de ontwikkeling naar een circulaire economie. Innovaties verbinden we daarom nadrukkelijker aan het belang van de grote maatschappelijke opgaven. We gaan investeren in projectontwikkeling aansluitende op de landelijke Kennis en Innovatie Agenda's (KIA's). Voor de periode 2020-2023, draait het in het landelijke beleid om 25 missies die zijn opgehangen aan vier grote maatschappelijke thema's. Ze zijn opgesteld door acht ministeries (EZK, Defensie, IenW, LNV, JenV, SZW, OCW en VWS), in overleg met de topsectoren, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en regionale overheden. Dit zijn de vier grote uitdagingen en de bijbehorende missies:

1. Energietransitie en Duurzaamheid

Dit onderwerp hangt nauw samen met het Klimaatakkoord en het Grondstoffenakkoord en zet in op de volgende missies:

- een volledig CO_2-vrij elektriciteitssysteem in 2050
- een CO_2-vrije gebouwde omgeving in 2050
- een klimaatneutrale industrie met hergebruik van grondstoffen en producten in 2050
- emissieloze mobiliteit voor mensen en goederen in 2050
- een netto klimaatneutraal landbouw- en natuursysteem in 2050
- volledig circulaire economie in 2050 (en halvering van het grondstoffengebruik in 2030).

2. Landbouw, Water en Voedsel

Bij dit thema gaat het om de volgende missies:

- kringlooplandbouw (grondstoffenreductie, verwaarding van restproducten)
- het systeem van landbouw en natuur is netto klimaatneutraal in 2050
- het landelijk en stedelijk gebied in Nederland is klimaatbestendig en waterrobuust in 2050
- gezond, veilig en duurzaam voedsel met eerlijke prijzen voor boeren en ketenpartners
- een duurzame Noordzee, oceanen en binnenwateren
- Nederland als best beschermde en leefbare delta ter wereld, ook na 2100.

3. Gezondheid en Zorg

Deze uitdaging heeft als centrale missie: in 2040 leven alle Nederlanders tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid, en zijn de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaal-economische groepen met 30% afgenomen, met verder:

- minder ziektelast als gevolg van ongezonde leefstijl of ongezonde leefomgeving
- meer zorg die is georganiseerd in de eigen leefomgeving (in plaats van zorginstellingen)
- betere participatie van mensen met een chronische ziekte of beperking
- betere kwaliteit van leven van mensen met dementie.

4. Veiligheid

Dit laatste thema omvat missies op het gebied van:

- integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit
- maritieme hightech voor een veilige zee
- veiligheid in en vanuit de ruimte
- cyberveiligheid
- genetwerkt optreden op land en vanuit de lucht
- samen sneller innoveren voor een adaptieve krijgsmacht
- data en intelligence van veiligheidsorganisaties
- de veiligheidsprofessional als aantrekkelijk beroep.

Een onderdeel van het nieuwe topsectorenbeleid is hier nog niet besproken: de nieuwe aanpak voor het stimuleren van zogeheten 'sleuteltechnologieën': technologieën die kunnen bijdragen aan het realiseren van de bovenstaande missies van het nieuwe topsectorenbeleid.

De basisinfra (programmalijn A) wordt onder andere ingezet om innovaties op circulair of energie gebied te stimuleren. Daarnaast blijven we inzetten op een circulaire ketenregeling voor ondernemers en de ontwikkeling van technologische energie-innovatie.

Crossovers: we zoeken actief de samenwerking op met het programma circulaire economie, Nieuwe Energie Overijssel (NEO) en agrofood voor het stimuleren van innovaties ten behoeve van maatschappelijke missies. Daarbij zal vanuit het MKB programma via de ondersteuningsinfrastructuur capaciteit worden geregeld voor bijvoorbeeld projectontwikkeling en business development en zullen vanuit aanpalende programma's regelingen worden ingericht van waaruit projecten en businesscases financieel kunnen worden ondersteund. Voor health werken we samen met het programma sociale kwaliteit.

Deze lijn draagt bij aan doelstellingen 1, 3 en 4.

4.1.2 Toekomstbestendig en krachtig MKB

E. Investeren in internationalisering:

Wij dragen bij aan een verdere internationalisering van onze economie door handel te bevorderen bij ons MKB en door internationale investeerders aan te trekken (acquireren van internationale bedrijven). Bij handelsbevordering gaan we door met het zeer succesvol gebleken programma Go4Export dat landelijk als voorbeeld wordt gezien van regionale exportbevordering. Daarin besteden we aandacht aan de voor voorbereiding op internationalisering en het organiseren van marktentree (o.a. missies en beursbezoeken). ook zullen we ons inzetten voor een 'level playing field' en de bescherming van de kennis en andere belangen van onze MKB-bedrijven in een internationale markt. Dit programma wordt uitgevoerd door Oost NL. Zij zorgen voor regionale coördinatie (coalitieonderhoud) en leggen verbinding met het landelijke platform Trade & Innovate. Door de aansluiting bij Trade & Innovate zijn we aangehaakt op de landelijke instrumenten en activiteiten.

Bij investeringsbevordering gaat het om het najagen van leads van het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) en eigen leads. Maar ook het versterken van de regionale acquisitiekracht (één acquisiteur per regio) en de uitrol van de succesvolle Brexitmethode naar andere relevante landen. Deze methode betekent fysiek aanwezig zijn in het land om zelf actief leads op te halen. Als laatste gaan we door met strategische acquisitie. We benaderen specifieke regio's en bedrijven met een specifiek doel of thema.

Deze lijn draagt bij aan doelstellingen 1 en 3.

4.1.2 Toekomstbestendig en krachtig MKB

F. Investeren in digitalisering binnen het MKB (inclusief aandacht voor cybersecurity):

Digitalisering transformeert de economie en samenleving in een snel tempo. Met digitalisering kunnen ondernemers hun productiviteit en concurrentiepositie verbeteren en hun markt vergroten. Maar dat gaat niet vanzelf. Wat kun je met big data, kunstmatige intelligentie (AI) of blockchain, en hoe dan? Ondernemers moeten weten waar hun kansen liggen en hebben concrete handvatten nodig om hiermee aan de slag te gaan. De digitale technologie werpt ook meer strategische vragen op. Zie bijvoorbeeld de opkomst van online platformen, waarmee ondernemers enerzijds hun afzetmarkt kunnen vergroten, maar die anderzijds leidt tot meer (ongelijke) concurrentie en minder grip op data en klantcontact.

Het doel voor de komende jaren is om bedrijven de eerste stappen te laten zetten qua digitalisering en cyberweerbaarheid. De afgelopen jaren hebben wij geïnvesteerd in de digitalisering van het MKB, vooral via onze smart industry agenda Boost. Deze samenwerking BOOST – smart industrie – willen we door ontwikkelen komende periode 2020 – 2023. Het industriële MKB is veelal verbonden met grootbedrijven buiten Oost Nederland, met name uit Noord-Brabant en het Ruhrgebied / Düsseldorf. Hiervoor is het van belang dat wij kijken naar een ketenaanpak in de regelingen die we aanbieden binnen digitalisering, maar ook circulair.

Wij gaan samen met alle partners rondom de smart industry aanpak BOOST verbreden, zodat niet alleen ondernemers in de maakindustrie profiteren. Wij zetten in op een Europese Smart Industry Hubs (EDIH: European Digital Innovation Hub).

We willen talent aan de regio en ons MKB verbinden. Daarom dragen wij bij aan de inrichting van Digitale Werkplaatsen waarbij studenten uit de hogescholen worden ingezet op digitaliserings-vraagstukken binnen Overijsselse MKB bedrijven. Onze algemene voucherregeling kan ook voor digitaliseringsvraagstukken worden ingezet (inclusief op cybersecurity).

Cross-over: we werken met onze collega's van het programma Human Capital samen om talent aan de regio en ons MKB te verbinden op dit thema. Human Capital draagt met name bij aan de skillsontwikkeling. Met collega's van oa Gastvrij Overijssel, Cultuur, Retail kijken we naar de mogelijkheden om de digitalisering breder geïmplementeerd te krijgen in die sectoren.

Deze lijn draagt bij aan doelstelling 1 en 3.

4.1.3 Ontwikkeling van topclusters

Investeren in kennis en innovatie voor één of meerdere specifieke thema's:

We vinden het van belang dat Overijssel op enkele kansrijke thema's, missies of technologieën zich kan onderscheiden. In de afgelopen jaren hebben wij al landelijke programma's op het gebied van health (Topfit) en fotonica ontwikkeld en met de daarin gemaakte afspraken gaan we verder in de periode 2020-2023. Wij zijn voornemens samen met partners (waaronder onze kennisinstellingen) zeer selectief nieuwe programma's te ontwikkelen, bijvoorbeeld op het gebied van energieopslag. Dit doen wij aansluitend op de KIA's, de RIS en ons internationale innovatieprofiel ThinkEast.

Onze nieuwe regionale innovatie strategie (RIS) wordt de basis voor een gerichte versterking van topclusters, waarbij we ook Rijks- en Europese middelen willen mobiliseren. Ambitie is om samen met partners selectiever te bouwen aan een aantal Oost-Nederlandse 'Pieken in de Delta' van internationale allure.

Deze lijn draagt bij aan doelstelling 1 en 3.

5. Financiën en organisatie

5.1 Financiën

Als financiële uitwerking van het coalitieakkoord is in de begroting 2020 een bedrag van € 21,4 miljoen genoemd, bestaand uit € 11,4 miljoen voor innovatie, en € 10 miljoen voor MKB en internationalisering. Omdat het gehele programma ten goede komt aan het MKB stellen we de volgende verdeling voor:

Begroting investeringsprogramma MKB 2020 – 2023

Doelgroep	Programmalijnen	Beleids prestatie	Inzet investerings voorstel	Indicatief: aan-vullende middelen Regio/Rijk/EU*	Inzet andere programma's (niet limitatief)
I - MKB breed	A) Effectieve middenstructuur	5.5.1	structureel	2/3 partners	PM: eerste klant via inkoopbudgetten)
	B) MKB-vriendelijke dienstverlening	5.5.2	€ 1.050.000		
II - Peloton	C) Investeren in ondernemerschap	5.5.2	€ 3.600.000	€ 400.000	PM via voorstellen vrijetijds economie, NEO (technologische energie innovatie), Circulair (circotracks en ketenregeling), retail/Stadsbeweging
	D) Investeren in innovatief MKB en missies	5.5.2	€ 8.750.000	€ 8.000.000	
	E) Investeren in internationalisering	5.3.4	€ 3.000.000		
	F) Investeren in digitalisering	5.5.2	€ 2.500.000	€ 2.500.000	
III - Koplopers	G) Topclusters	5.5.2	€ 2.000.000	€ 10.000.000	
Programma	Programmamanagement	5.5.2	€ 500.000		
Totaal			**€ 21.400.000**	**€ 20.900.000**	

*verwachting, nog geen realiteit

Het programma heeft als looptijd 2020 – 2023, waarna 2024 wordt benut voor de afronding. Om voldoende flexibiliteit te houden, stellen wij voor om ons te mandateren maximaal 10% van het budget te mogen schuiven te mogen schuiven tussen de verschillende programmalijnen binnen de prestatie 5.5.2.

5.2 Financiële instrumentenmix

Regelingen en instrumenten verschillen per provincie. Voor ondernemers is dit niet altijd duidelijk, afstemming op dit vlak is dus noodzakelijk. Bovenal dienen wij vooral te kijken hoe we de informatie richting ondernemers nog beter kunnen ontsluiten. Daarnaast streven we naar een complementair financierings-instrumentarium. Hierbij zoeken wij de afstemming met Gelderland en het Rijk.

Regelingen

Verkenning (voorjaar 2020) samenvoegen verschillende vouchers

Voor de uitvoering van dit MKB programma 2020-2023 kan gebruik worden gemaakt van een mix instrumenten, waarmee verschillende doelen kunnen worden bereikt. Wij zetten met het voucherinstrumentarium hoofdzakelijk in op het verbeteren van de wendbaarheid en weerbaarheid van bedrijven.

Met dit investeringsvoorstel stellen we de ondernemer centraal. Voorop staat dat we willen kijken hoe we het voucherinstrumentarium van de provincie voor ondernemers kunnen vereenvoudigen. Inmiddels kennen we wel zes verschillende vouchers voor het MKB en de indruk is dat dit niet bijdraagt aan de ondernemersvriendelijkheid.

Mogelijke onderdelen voor het voucher instrument: innovatie vouchers, smart industry vouchers, digitaliseringsvoucher, startvouchers, ondersteuning bij een businessplan, leren van elkaar kringen, agrofood voucher etc.

Uitvoering MIT (2020 – 2023)

De MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) regeling, is een regeling voor MKB-ondernemers. Deze regeling wordt door het ministerie van EZK en de provincies samen vormgegeven en uitgevoerd. De middelen van de regio’s worden gematcht door het Rijk (50/50). Van het totale budget is 40% bestemd voor MIT-haalbaarheidsprojecten en 60% voor MIT R&D-samenwerkingsprojecten. Deze verdeling is een landelijk afgesproken vaste verdeling.

- De MIT-haalbaarheidsprojecten bestaan uit een haalbaarheidsstudie, al dan niet gecombineerd met experimentele ontwikkeling en/of industrieel onderzoek.
- De MIT R&D-samenwerkingsprojecten bestaan uit industrieel onderzoek en/of experimentele ontwikkeling. Deze regeling biedt ondernemers de kans om met andere zowel binnen als buiten Overijssel gevestigde ondernemers samen te werken.

In 2020 gaan wij in IPO verband met het Rijk verkennen hoe de MIT-regeling aansluiting kan vinden bij het missiegedreven innovatiebeleid en maatschappelijke opgaven. Deze heroriëntatie voor MIT2021 kan leiden tot veranderingen in de regeling. Om onduidelijkheden te voorkomen hebben IPO en het Rijk afgesproken dit jaar geen grote veranderingen aan te brengen.

Jonge Bedrijfsopvolgers (2020)

Deze regeling is zeer positief ontvangen vorige coalitieperiode. Voor veel bedrijven gaf het juist het extra duwtje om te investeren of deze naar voren te halen. Met regeling hebben we ook een andere groep ondernemers aangeboord dan “usual suspects”. In 2020 wordt bekeken welke aanpassingen we aan de regeling willen maken om aan te sluiten bij de doelstellingen van dit investeringsprogramma.

Europese middelen

Ruggengraat van ons financieringsinstrumentarium zijn de Europese subsidieprogramma’s. Hiervoor werken we nauw samen met de collega’s van het Europateam. Binnen de Europese programma’s is onderscheid te maken tussen regionaal gestuurde of beheerde programma’s en centraal beheerde/gestuurde programma’s.

Onder dit eerste worden EFRO, Interreg en POP verstaan. Voor deze programma's stelt provincie Overijssel cofinanciering beschikbaar. Op dit moment gaan we richting een nieuwe programmaperiode.

- Het structuurfonds EFRO (Europees Fonds voor Regionale economie) is voor de Nederlandse provincies belangrijk om hun ambities voor de regionale economie waar te maken. EFRO wordt gebruikt om de belangrijkste doelen van de EU op het gebied van economie te realiseren: verminderen van de CO2 uitstoot, het bevorderen van innovatie en creëren van werkgelegenheid.
- POP voor plattelandsontwikkeling (zie Vitaal platteland) en ESF (Europees Sociaal Fonds) zijn andere relevante fondsen. Het ESF wordt gebruikt om de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs te verbeteren.

Daarnaast zijn er ook Europese thematische fondsen van waaruit decentrale overheden subsidie kunnen verstrekken. Deze subsidieprogramma's beheert de Europese Commissie zelf. De thema's die hieronder vallen variëren van onderzoek en innovatie, onderwijs en sport tot cultuur.

Fondsen

Toegang tot kapitaal voor bedrijven met groei ambitie is cruciaal voor de dynamiek en groei van de economie. In alle fasen van ondernemerschap (pre-seed, seed, startup, groei en doorgroei en vervolgens volwassenheid) dienst voldoende financiering beschikbaar te zijn. Dit blijft lastig voor ondernemers, met name in de vroege fase.

Overijssel heeft diverse instrumenten voor het verstrekken van (risico)kapitaal (Basisfonds Oost NL, Innovatiefonds Overijssel, Wadinko). In voorjaar 2020 wordt deze fondsen opnieuw bezien.

5.3 Organisatie

Momenteel zijn voor de uitvoering van het investeringsvoorstel MKB ongeveer 9 vaste formatieplaatsen beschikbaar. De provincie werkt nooit alleen en dat betekent dat voortdurend geschakeld moet worden met partners. Voor veel activiteiten is ook de keuze gemaakt om dit extern te organiseren, zoals bij eerste en tweedelijns ondersteuning van bedrijven: de basisinfrastructuur.

De provincie wil en moet zich een goed opdrachtgever tonen voor de partijen die de basisinfrastructuur vormen en Overijssel helpt graag bij het aanjagen van nieuwe initiatieven.

De provincie stelt zich open voor partnerschap met de partijen die zich bezighouden met ondernemen, innoveren en internationalisering, zoals bedrijven, kennisinstelling of het intermediaire veld. De verschillende maatschappelijke opgaven waarvoor geïnnoveerd dient te worden en onze rol om eerste klant voor innovatie bedrijven te zijn vraagt steeds meer om samenwerking ook met maatschappelijke organisaties en mede-overheden.

Hoewel wij een vraaggerichte aanpak hanteren, betekent dit niet dat we zomaar overal instappen. Indien mogelijk richten we regelingen in. Ten allen tijde willen we een zorgvuldige afweging maken. Indien iets niet passend is, of elders beter passend willen we meedenken.

6. Resultaten, monitoring en evaluatie

Monitoring

Wij informeren u periodiek over de voortgang en resultaten met de P&C-cyclus, via beleidsprestaties 5.3.4 (internationaliseren), 5.51 en 5.5.2 (Krachtig MKB).

Algemene monitoring

De staat van de regionale economie wordt gevolgd in de kengetallen van de begroting (Overijssel in Cijfers). Deze geven onder andere aan wat de algemene ontwikkelingen zijn binnen Krachtige Economie:

1. Percentage toename bruto regionale product ten opzichte van het voorgaande jaar
2. Percentage bruto arbeidsparticipatie ten opzichte van de totale beroepsbevolking
3. Werkgelegenheidsontwikkeling ten opzichte van het voorgaande jaar
4. Werkloosheid beroepsbevolking
5. Bedrijven met een belemmerend tekort aan personeel
6. Ontwikkeling export ten opzichte van het voorgaande jaar
7. Percentage inwoners dat verbetering van de economische situatie in Nederland verwacht de komende 12 maanden.

Specifieke monitoring

Specifiek voor de programmadoelstellingen van het investeringsprogramma MKB, ontwikkelen wij in het voorjaar 2020 een geschikte set indicatoren om de voortgang van het programma te volgen. Kenmerkend voor een goede indicator is onder meer dat ze meetbaar (tegen acceptabele kosten), repeterend (herhaalbaar) en actueel zijn (niet ouder dan 2 jaar) en dat je ze kan voorzien van een referentiekader. Veel specifiek economisch cijfermateriaal is alleen nationaal en/of eenmalig beschikbaar. Dit vraagt creativiteit om tot goede indicatoren te komen.

<u>Denkrichting voor indicatoren bij de doelstellingen:</u>

- Vergroten van de arbeidsproductiviteit → Indicator: arbeidsproductiviteit Overijssels MKB.
- Meer dynamiek in de Overijsselse economie → Dynamiek in Overijssel (doorgroei starters, startups naar scale-ups). Op dit moment ontbreekt het aan goed inzicht in de dynamiek in de Overijsselse economie en werken we met landelijke cijfers.
- Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van MKB ondernemers → Hierbij wordt gedacht aan een indicator rondom digitalisering.
- Beoordelen van de economie op andere waarden → Gedacht wordt om dit enerzijds inzichtelijk te maken via de subsidies die wij verstrekken en de investeringen die wij doen. Anderzijds denken we aan een verkenning met het trendbureau.

Waar mogelijk gaan wij de indicatoren regionaal differentiëren. Daarnaast wordt het dashboard familiebedrijven geactualiseerd.

Interactie provinciale staten

Daarnaast willen wij jaarlijks in april/mei een statensessie over krachtige economie organiseren. Onderwerpen van gesprek zijn: de stand van de Overijsselse economie, de voortgang van het MKB programma (gekoppeld aan de indicatoren). Dit willen wij combineren met een bezoek op locatie.

Evaluatie

Eind 2022 voeren wij een evaluatie uit van het programma, om input te geven voor de coalitieonderhandelingen in 2023. Daarbij besteden wij nadrukkelijk aandacht aan de effectiviteit van het ingezette subsidie instrumentarium in relatie tot de programmadoelstellingen.

7. Bronnenlijst

Dit programmaplan is mede dankzij rapportages en andere bronnen tot stand gekomen. Deze bronnen hebben we aanvullend gebruikt op eigen data. Hieronder vindt u een overzicht van de geraadpleegde bronnen (geen volledig overzicht):

- **MKB samenwerkingsagenda 2018 – 2019** (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Provincies / Interprovinciaal Overleg, MKB-Nederland / Topsectoren)
- **MKB-actieplan Ministerie Economische Zaken** (29-06-18)
- **Digitalisering in het MKB** (Kamer van Koophandel, maart 2019)
- **Digitalisering volgens burgers en ondernemers** (Kantar Public in opdracht van het Ministerie Economische Zaken, februari 2019)
- **Evaluatie WBSO 2011 – 2017** (in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, februari 2019)
- **Kamerbrief Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid** (april 2019)
- **Kamerbrief startups en scaleups: Technologie en ondernemerschap; de hoogste tijd voor een nieuwe impuls** (juni 2017)
- **Kamerbrief Voortgang Digital Trust Center 2018 en speerpunten voor 2019** (juni 2019)
- **Nederlandse digitaliseringsstrategie 2.0** (Ministerie van Economische Zaken, juli 2019)
- **Publicaties social enterprise** (via https://www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen/publicaties)
- **Dit is ondernemen (1-10-2019),** Ondernemersagenda MKB Nederland
- **Startups: job growth engine in the Netherlands: The Dutch tech ecosystem and its impact on employment** (Dealroom.co, September 2019)
- **De potentiële bijdrage van technologie aan maatschappelijke uitdagingen** (TNO, November 2018)
- **Regio Zwolle Monitor**, (december 2019)
- **Twente Index,** https://www.twenteindex.nl/
- **Slimme specialisatiestrategie Oost Nederland 2021 – 2027 (conceptversie 23.10.2019),** Technopolis Group

provincie Overijssel

Bijlage III: overzicht budgettaire gevolgen van de 3e wijziging van de Begroting 2020

Investeringsprogramma MKB 2020-2023

(bedragen x € 1.000)

Volg-nummer	Kern-taak	Beleids-doel	Prestatie	I/S	Omschrijving	2020			2021			2022			2023		
						Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	20				Algemene dekkingsmiddelen												
				I	- programmakosten (Algemene reserve Kwaliteit van Overijssel)		21.400	21.400									
			5.3.4	I	- programmakosten (Reserve uitvoering Kwaliteit van Overijssel)	3.000		3.000-									
			5.5.2	I	- programmakosten (Reserve uitvoering Kwaliteit van Overijssel)	18.400		18.400-									
					Totaal structurele exploitatiewijzigingen												
					Totaal incidentele exploitatiewijzigingen	21.400	21.400										
					Totaal exploitatiewijzigingen	21.400	21.400										
					Geraamd EMU-saldo vorige wijziging			105.026-			116.427-			42.263-			17.125
					Mutaties EMU-saldo deze wijziging												
					Nieuw geraamd EMU-saldo (geraamd saldo -/- lasten + baten)			105.026-			116.427-			42.263-			17.125

LEGENDA

nr.	omschrijving
1	Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer
2	Milieu en energie
3	Vitaal platteland
4	Mobiliteit
5	Regionale economie
6	Cultuur en sociale kwaliteit
7	Kwaliteit openbaar bestuur
10	Overhead
20	Financiering en dekkingsmiddelen

Lasten: - = verlaging
+ = verhoging

Baten: - = verlaging
+ = verhoging

Saldo: - = financiële ruimte neemt af
+ = financiële ruimte neemt toe
= baten -/- lasten

I/S: betreft incidentele lasten & baten (I) of structurele lasten & baten (S) conform uitgangspunten Begroting 2018, Overzicht incidenteel / structureel

Bijlage IV. Inhoudelijke gevolgen wijziging van de begroting

Huidige tekst:
5.5 Innovatief bedrijfsleven
In Overijssel investeren wij in de basisinfrastructuur met innovatieloketten (inclusief Oost NL), open innovatiecentra en kennisnetwerken (5.5.1). In Europees verband werken Gelderland en Overijssel aan 'flagships' op het gebied van Health en High Tech Systems en Materialen (HTSM). Wij bevorderen regionale concurrentiekracht door het benutten van de Europese mogelijkheden door programma's als EFRO, POP/Leader en Interreg (5.5.2 en 5.5.3). Wij faciliteren van ondernemers om internationaal zaken te doen zodat zij kunnen groeien. Met het verstrekken risicokapitaal aan Overijsselse ondernemers, leveren we een bijdrage aan innovatie en de ontwikkeling naar een circulaire economie waarin uiteindelijk alle afvalstoffen als grondstoffen worden hergebruikt (5.5.4).

Wijzigen naar:
5.5 Krachtig MKB
In Overijssel investeren wij in de basisinfrastructuur met Oost NL, Novel-T en innovatieloketten en open innovatiecentra van waaruit het MKB wordt geholpen met ondernemerschaps-, innovatie- en internationaliseringsvraagstukken (5.5.1). De vele MKB – en familiebedrijven vormen de motor van de Overijsselse economie. Om als MKB te blijven verdienen, is het nodig om te vernieuwen. Bedrijven staan voor de uitdaging van digitalisering en verduurzaming. Met behulp van instrumentarium en projecten van de provincie wordt het MKB daarbij ondersteund (5.5.2). In Europees verband werken Gelderland en Overijssel samen. Wij bevorderen regionale concurrentiekracht door het benutten van de Europese mogelijkheden door programma's als EFRO, POP/Leader en Interreg (5.5.3). Met het verstrekken van risicokapitaal aan Overijsselse ondernemers dragen wij bij aan het verbeteren van de toegang tot financiering (5.5.4). Met generieke en specifieke instrumenten en interventies stimuleren wij de ontwikkeling naar een duurzame, circulaire economie (5.5.5).

MKB

Programmalijnen

- Effectieve en ondernemersvriendelijke dienstverlening
- Toekomstbestendig en krachtig MKB
    - Ondernemen, innoveren, internationaliseren
- Ontwikkeling van topclusters

Zo werkt de provincie aan een krachtige en ondernemersvriendelijke Overijsselse economie:

De basis

- Krachtig MKB
- Toekomstgerichte en wendbare arbeidsmarkt
- Aantrekkelijke en bereikbare werklocaties
- Aantrekkelijke en gastvrije omgeving om te wonen en te recreëren

Onze focus

- Digitalisering
- Circulaire Economie
- Familiebedrijven
- Energietransitie

Programma's

- Ruimtelijke Economie
- Nieuwe Energie Overijssel
- Human Capital
- Gastvrij Overijssel
- Agro en Food
- Circulaire Economie
- MKB
- Cultuur
- Sociale Kwaliteit

provincie Overijssel

2019-763

Bijlage VI. Overzicht belangrijkste opmerkingen/vragen Statencommissie economie d.d. 27.11.2019

Hoe behouden we voldoende flexibiliteit?	Jaarlijks spreekt GS – PS over de voortgang van het programma. Op dat moment kan worden gekeken of het programma herijkt dient te worden. Daarnaast legt GS - PS middels het statenvoorstel het besluit voor om GS te mandateren om maximaal 10% van het budget te mogen schuiven tussen de verschillende programmalijnen binnen beleidsprestatie 5.5.2.
Sociale innovatie ook een plek geven in het voorstel	Sociale innovatie wordt meegenomen onder de programmalijn C 'Investeren in ondernemerschap'. Wij gaan bijvoorbeeld verder met de Pioniers en daarnaast is het een pijler binnen energie-innovatie (onderdeel van programmalijn D).
Aandacht voor zzp-ers	Qua scholing kunnen zzp-ers gebruik maken van regelingen binnen het Human Capital programma. Voor vragen rondom start en ondernemerschap e.d. kunnen ze terecht bij de ondernemershubs en loketten. Er is echter geen specifieke aandacht voor zzp-ers in dit statenvoorstel MKB. Wij willen meer dynamiek en een groei van de arbeidsproductiviteit realiseren. Hiervoor leggen wij de accenten op startups/MKB die kunnen doorgroeien en verbetering van arbeidsproductiviteit in het MKB met 2-50 werknemers. Hier is naar ons idee de meeste winst te behalen.
Aandacht voor robotisering	Robotisering is in dit statenvoorstel onderdeel van programmalijn F 'Investeren in digitalisering'. Onder digitalisering verstaan wij hier zowel Smart Industry als de versnelling van digitalisering in het MKB. Het gaat bijvoorbeeld om big data analyse, kunstmatige intelligentie, blockchain, 3D printen, cloudstorage en -computing en het internet der dingen.
Aandacht voor zorg	Zorg is één van de landelijke kennis- en innovatieagenda's (Gezondheid). Hier dragen wij aan bij via programmalijnen D 'investeren in innovatief MKB' en G 'Topclusters'. Daarnaast is het een belangrijk onderdeel van de regiodeal Twente.
Geef goede duiding van de relatie met het human capital programma	Dit is nadrukkelijk benoemd in het statenvoorstel en ook verwoord in de Flyer 'samenhang opgave Krachtige Economie'. Als voorbeeld: wij pakken vanuit het MKB programma de digitale werkplaatsen op om digitalisering in het MKB te bevorderen middels studenten. In het human capital programma wordt het skills gedeelte opgepakt, de scholing van mensen.
Duidelijke kaders stellen over wat is de ambitie, wanneer is dit geslaagd en wat zijn de smart doelstellingen.	In het voorstel zijn doelstellingen opgenomen en daaraan zijn indicatoren gekoppeld.
Hoe draagt het voorstel bij een bredere opgaven dan economie?	Binnen de programmalijnen D ''investering in innovatief MKB en missies en G 'Topclusters' dragen wij concreet bij aan de maatschappelijke opgaven. De MIT regeling (programmalijn D) bijvoorbeeld wordt omgevormd zodat het een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgaven die landelijk zijn benoemd in één van de 6 kennis- en innovatieagenda's.